

GODIŠNJE IZVJEŠĆE

O PROVEDBI UZGOJNIH PROGRAMA U OVČARSTVU I KOZARSTVU

2

24

HRVATSKI SAVEZ UZGAJIVAČA OVACA I KOZA

UVODNIK

Poštovane uzgajivačice, uzgajivači ovaca i koza, suradnici, prijatelji Saveza,

pred vama je godišnje izvješće Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza putem kojeg Vam predstavljamo naše aktivnosti u kojima je tijekom 2024. godine sudjelovao Savez, samostalno ili u suradnji s našim stručnim i znanstvenim institucijama, s posebnim naglaskom na provedbu uzgojnih programa u populacijama ovaca i koza koje se uzgajaju u Republici Hrvatskoj.

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza osnovan je u svibnju 2005. godine i već punih 20 godina djeluje kao središnje predstavničko tijelo hrvatskih uzgajivača ovaca i koza. Savez se sastoji od dragovoljno udruženih udruga uzgajivača ovaca i/ili koza te stočarskih udruga koje u svom članstvu imaju uzgajivače ovaca i koza, a koje se udružuju radi zaštite i promicanja zajedničkih gospodarskih interesa i ciljeva. Krajem prošle godine temeljem izmjena Statuta razvijamo i sustav pojedinačnog članstva u Savezu.

Savez je i tijekom 2024. godine provodio niz aktivnosti s ciljem unaprjeđivanja ovčarske i kozarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj, prvenstveno u provedbi uzgojnih programa, edukaciji članova udruga organiziranjem savjetovanja na državnoj razini, a u edukativne svrhe nastavili smo s izdavanjem stručnog časopisa „Ovčarsko-kozarski list“. U svrhu informiranja, dva puta mjesečne na e-mail adrese, našim članovima dostavljamo e-newsletter OVCE-KOZE.HR sa svim aktualnostima iz sektora ovčarstva i kozarstva. Savez je u prošloj godini bio aktivan u promicanju hrvatskog ovčarstva i kozarstva i organiziranjem stočarskih izložbi te promotivnim manifestacijama ovčjih i kozjih sireva. U svim navedenim aktivnostima Savez je ostvarivao zapaženu suradnju s znanstvenim i stručnim institucijama, prije svega s Hrvatskom agencijom za poljoprivredu i hranu (HAPIH) te im se i ovim putem zahvaljujemo na korektnoj i učinkovitoj suradnji.

U godišnjem izvješću predstavljamo vam pasmine ovaca i koza u hrvatskim uzgojima za koje Savez ima Rješenje Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva za provedbu uzgojnih programa, željene uzgojne ciljeve po pasminama te glavne brojčane pokazatelje provedbe uzgojnih programa u ovčarstvu i kozarstvu u Republici Hrvatskoj tijekom 2024. godine.

Uz navedeno, predstavljamo i kratak prikaz svih naših ostalih, glavnih godišnjih aktivnosti.

Uz ovaj kratak pregled naših aktivnosti prikazan u Godišnjem izvješću, puno opširniji uvid u organizaciju i djelatnosti Saveza možete dobiti na našoj internetskoj stranici (<http://www.ovce-koze.hr>).

Izvršni direktor
Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza
Doc. dr. sc. Zdravko Barać

Predsjednik
Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza
Tomislav Vidas

1.

PASMINE OVACA I KOZA U HRVATSKIM UZGOJIMA

Općenito o pasmini ■ Nastanak i podrijetlo cigaje ni do danas nije u potpunosti razjašnjeno. Cigaju znanstvenici smatraju jednom od najstarijih pasmina ovaca za koju se pretpostavlja da je iste genetske osnove kao i merino pasmine te se procjenjuje da je nastala oko 800. godine prije Krista. I u Hrvatskoj se ova pasmina uzgaja stoljećima, ponajviše na području Slavonije i Baranje, u kvalitetnijim hranidbenim uvjetima pa je cigaja naša tjelesno najrazvijenija pasmina ovaca. Prema nekim literaturnim navodima cigaja je krajem 17. i početkom 18. stoljeća dopremljena na područje Vojvodine, a zatim u sjeveroistočnu Hrvatsku i Slavoniju. Cigaja, kao i pramenke, pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih osobina. Međutim, meso je danas najčešći proizvodni cilj uzgoja cigaje.

Vanjština ■ Cigaja spada u srednje krupne pasmine ovaca. Trup cigaje je srednje dužine, prilično dubok, ali uzak. Leđna linija ovaca je ravna s neznatno istaknutim grebenom. Današnje cigaje imaju znatno veći tjelesni okvir i tjelesnu masu u odnosu na rezultate starijih istraživanja (prije 70 i više godina). Noge cigaje su visoke, jakih kostiju i čvrstih papaka, tamne boje. Glava je srednje veličine, s prilično uskim čelom, a ovnovi imaju ispupčen profil (ovnujsku glavu). Ovce su u pravilu šute (bez rogova), dok ovnovi mogu biti sa ili bez rogova. Uši su velike i često klempave. Glava, uši i noge su crno pigmentirani, s tim da starenjem boja lica blijedi. Tijelo cigaje je prekriveno poluzatvorenim runom sastavljenim od ljevkastih i cilindričnih pramenova. Glava i noge, ispod karpalnog i skočnog zgloba, obrasle su kratkom crnom dlakom. Prema boji cigaju se može podijeliti u dva varijeteta: bijelu cigaju s prljavo bijelom vunom, i crnu (crvenkasto smeđu) cigaju. Janjad je u prvim danima života sivo mišje boje (ponekad šarena), koja se s dobi postupno gubi tako da je janjad sa četiri mjeseca potpuno bijela. Janjad koja se janji potpuno crna zadržava tu boju. Nerijetka je pojava šarene i potpuno crne janjadi.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike cigaje

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	75 - 80	80 - 90
Tjelesna masa (kg)	60 - 70	78 - 90
Plodnost (%)	140 - 180	
Proizvodnja mlijeka (L)	150 - 200	
Tjelesna masa janjadi: dob 3 - 4 mjeseca (kg)	30 - 35	
Vuna (µm)	28 - 30	
Vuna (kg)	3,5 - 4,5	5,0 - 6,0

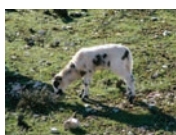

Općenito o pasmini ■ Pouzdanih podataka o podrijetlu creske ovce nema. Međutim, pretpostavlja se da je, kao i ostale naše otočke ovce, nastala oplemenjivanjem lokalnih ovaca španjolskim, francuskim i talijanskim merino pasminama uz presudnu ulogu okoliša. Zahvaljujući okolišu, creska ovca je mala, ali vrlo živahna, izdržljiva te prilično otporna i prilagodljiva. Uzgaja se na otocima Cresu i Lošinju. Creska ovca pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih odlika s tim da se proizvodna namjena stada, odnosno udio pojedinih proizvoda (meso, mlijeko, vuna) u ekonomskoj dobiti kroz povijest mijenjala ovisno o zahtjevima potrošača i mogućnostima uzgajivača. Nekada je glavni proizvod creskih ovaca bila vuna dok je danas glavni ovčji proizvod na otoku meso - mlada creska janjetina. U manjem broju gospodarstava ovce muzu, a proizvedeno mlijeko koriste u proizvodnji punomasnog ovčjeg sira - Creski sir.

Vanjština ■ S obzirom na rezultate mjerenja ovaca s otoka Cresa otprije 50 godina, današnja populacija creske ovce je tjelesno znatno razvijenija unatoč gotovo identičnoj visini grebena. Trup ovaca je prilično skladno građen s nešto tanjim, dužim, ali izrazito čvrstim nogama prilagođenih terenu po kojemu se kreću. Prednji dio trupa je plitak, s dobro izraženim grebenom. Križa su nešto viša od grebena pa se leđna linija blago penje od grebena do križa, a zatim spušta prema repu. Ovce su slabo izraženih širina i dubina, što je posljedica skromnih hranidbenih uvjeta. Stav prednjih nogu je pravilan, a stražnjih najčešće kravlji. Papci su pravilni i čvrsti. Glava creske ovce je mala, kratka, nešto uža i šiljasta. U većine ovaca čeona linija je ravna, a samo pojedina grla i ovnovi imaju jače izbočenu čeonu kost ili konveksan profil lica. Glava je u pravilu prekrivena gustom, bijelom dlakom. Najveći broj ovaca je bez rogova, dok ovnovi imaju jake, čvrste, dobro razvijene rogove. Uši su male, živahne, vodoravno položene. Rep seže do ispod skočnog zgloba. Većina ovaca je bijela, s otvorenim do poluotvorenim runom.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike cigaje

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	60 - 65	63 - 70
Tjelesna masa (kg)	35 - 45	42 - 50
Plodnost (%)	120 - 140	
Proizvodnja mlijeka (L)	80 - 120	
Tjelesna masa janjadi: dob 45 - 60 dana (kg)	15 - 18	
Vuna (µm)	28 - 30	
Vuna (kg)	1,0 - 1,5	2,0 - 3,0

Općenito o pasmini ■ Dalmatinska pramenka je pojam koji se tek od 2006. godine koristi za naziv autohtone ovce koja je nastala i stoljećima se uzgaja na području Velebita, Dinare, Svilaje, Kamešnice, Biokova, Dalmatinske zagore, Ravnih kotara, Cetinske krajine te na srednjedalmatinskim otocima. Prema procjenjenoj veličini populacije (oko 280.000 grla) i veličini uzgojnog područja najbrojnija je i najrasprostranjenija od devet hrvatskih izvornih pasmina ovaca. Vrlo je spretna, otporna, snalažljiva, prilagodljiva i skromna ovca. Snažne je konstitucije i skladne tjelesne građe. To je pasmina kombiniranih proizvodnih odlika, iako ju se uglavnom koristi za proizvodnju mesa, dok samo u pojedinim gospodarstvima ovce muzu i mlijeko najčešće na vlastitom gospodarstvu prerađuju u sir ili ga prodaju mljekari. Janjad najčešće kolju nakon što postigne tjelesnu masu od 20 do 25 kg, kada se dobije trup najpoželjniji za ražanj.

Vanjština ■ Dalmatinska pramenka je sitne tjelesne građe i snažne konstitucije, a kao i druge pramenke znatno je veće dužine trupa (za oko 12%) u odnosu na visinu grebena. Glava ovaca je mala i šiljasta, ravnog profila, dok je u ovnova nešto veća, grublja i blago ispupčena. Greben je vidno izražen, a leđna linija većine grla je ravna. Uši su srednje duge, ravno položene i pokretljive. Ovce su najčešće bez rogova, ali mogu biti i rogate. Ukoliko imaju rogove oni su u pravilu tanki i kratki. Ovnovi su najčešće rogati, ali mogu biti i bez rogova. Temeljna boja glave i nogu je bijela, s tim da su ti dijelovi nerijetko prekriveni tamnim mrljama (crne, smeđe, sive) različitog oblika, veličine i raspoređenosti po kojima onda ovce dobivaju različita imena: graša, briza, cvita, pirga i dr. Nisu rijetka grla potpuno tamnih nogu i glave (crna, smeđa). Međutim, kao i većina drugih pramenki, dalmatinska pramenka može biti potpuno bijela, rjeđe u cijelosti crna, siva i smeđa. Tijelo ovaca obraslo je otvorenim, uglavnom bijelim runom sastavljenim od šiljastih i bičastih pramenova dugih do 25 cm.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike dalmatinske pramenke

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	55 - 60	60 - 65
Tjelesna masa (kg)	35 - 45	45 - 55
Plodnost (%)	120 - 140	
Proizvodnja mlijeka (L)	100 - 120	
Tjelesna masa janjadi: dob 45 - 60 dana (kg)	15 - 17	
Vuna (µm)	28 - 32	
Vuna (kg)	1,2 - 2,0	2,0 - 3,0

Općenito o pasmini ■ Područje uzgoja dubrovačke rude isključivo je dubrovačko primorje i otoci, manje zaleđe Dubrovnika i prostori prema Hercegovini. S obzirom na veličinu populacije ova je pasmina sve donedavno bila u skupini ugroženih, a s obzirom na uzgojno područje i uzgojnu zastupljenost, i dalje su potrebne mjere zaštite kojima bi se spriječilo njeno potpuno izumiranje. Uzgojni se zahvati svode na brigu oko zaštite populacije od upliva drugih genotipova, na kontrolu pripusta i odabir roditelja izbjegavajući uzgoj u srodstvu i odabir pomlatka koji zadovoljava pasminskim kriterijima. U posljednjih nekoliko godina, uz veliku angažiranost uzgajivača popraćenu suradnjom sa stručnim i znanstvenim institucijama, zaustavljeno je smanjenje veličine ukupne populacije dubrovačke rude te je došlo do stabilizacije uzgoja koji je preduvjet konsolidacije i gospodarske reafirmacije pasmine.

Vanjština ■ Dubrovačka ruda osrednje je razvijena i prilično skladno građena. Odrasle, tjelesno potpuno razvijene dubrovačke ovce nešto su duže od onih prije 50 i više godina, ali su znatno veće tjelesne mase (47,93 : 32,94 kg). Vrat muških i ženskih grla prilično je dug i tanak, prsa mišićava i zaobljena, a dio iza lopatica uzak i dubok. Greben je nešto viši od križa pa se leđna linija blago spušta od grebena prema sapima. Leđa su relativno duga i široka, kao i sapi. Za razliku od stava prednjih nogu koji je pravilan, stav stražnjih nogu u većine grla je zakrenut prema van (kravliji stav nogu). Trbuh, donji dijelovi nogu i dio vrata u većine grla dubrovačke rude nisu prekriveni vunom. Glava je srednje duga sa savinutim nosnim dijelom i malim, uskim i vodoravno položenim ušima. Ovce su u pravilu bez rogova, dok ovnovi mogu biti šuti ili rogati. Glava, donji dijelovi nogu i trbuh prekriveni su bijelom dlakom, a trup najčešće (90% grla) bijelom vunom. Crna i pigmentirana grla su rijetka. Janjad se janji s bijelom bojom dlake. Tijelo većine ovaca je prekriveno zatvorenim runom, dok se u manjeg broja može zamijetiti poluzatvoreni tip runa. Rep je dug i nerijetko seže do ispod skočnog zgloba.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike dubrovačke ovce - rude

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	58 - 62	62 - 66
Tjelesna masa (kg)	45 - 50	50 - 55
Plodnost (%)	120 - 140	
Proizvodnja mlijeka (L)	110 - 130	
Tjelesna masa janjadi: dob 45 - 60 dana (kg)	15 - 18	
Vuna (µm)	28 - 30	
Vuna (kg)	1,0 - 2,0	2,0 - 3,0

Općenito o pasmini ■ Istarska ovca zasebna je i u genetskom smislu jedinstvena pasmina koja se po vanjštini već na prvi pogled razlikuje ne samo od ostalih naših izvornih pasmina ovaca nego i onih europskih i svjetskih. Nastala je na širem području Istre, gdje se gotovo isključivo uzgaja i danas. Smatra se da je krajem 18. stoljeća započeo dugogodišnji složeni proces nastanka istarske ovce, s tim da su za oplemenjivanje autohtonih ovaca najviše korištene inozemne pasmine Gentile di Puglia i Bergamo ovca. Izvorno istarska ovca pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih odlika (mlijeko-meso-vuna). Istarska ovca prvenstveno je namijenjena proizvodnji mlijeka, koje se na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima prerađuje u tradicionalan polutvrdi, punomasni ovčji sir. Prema veličini populacije spada u red potencijalno ugroženih hrvatskih izvornih pasmina.

Vanjština ■ Istarske ovce su skladne tjelesne građe, jake konstitucije s naglašenom dužinom trupa i prosječno su za 6,5% duže od utvrđene visine grebena. Istarska ovca pripada skupini pasmina srednje tjelesne razvijenosti. Prednji dio trupa dobro je razvijen s osobito dobro izraženim dubinama. Vrat je relativno dug i srednje mišićav. Križa su u pravilu nešto viša od grebena pa se leđna linija blago penje od grebena prema križima. Noge istarske ovce su uglavnom crne, duge i čvrste, s crnim i pravilnim papcima. Pripada skupini dugorepih pasmina ovaca. Za istarsku ovcu je znakovit ispuščen profil nosne kosti u muških i ženskih grla, s tim da je u ovnova izraženiji te postojanje rogova u većine grla (84%). Rogovi su snažni, čvrsti i najčešće spiralno zakrivljeni. Uši su srednje duge, polustršeće u stranu. Trbuh i donji dijelovi nogu nisu obrasli vunom. Runo istarske ovce uglavnom je poluzatvoreno do otvoreno, različite boje i najčešće je šareno. Temeljna boja runa je crna s bijelim pjegama ili bijela s crnim, smeđim ili sivim pjegama različitog oblika, veličine i raspoređenosti. Međutim, ima i potpuno crnih (26%) te znatno rjeđe potpuno bijelih grla (1%).

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike istarske ovce

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	76 - 80	82 - 88
Tjelesna masa (kg)	60 - 70	80 - 100
Plodnost (%)	130 - 150	
Proizvodnja mlijeka (L)	220 - 350	
Tjelesna masa janjadi: dob 45 - 60 dana (kg)	18 - 22	
Vuna (µm)	32 - 36	
Vuna (kg)	1,5 - 2,0	2,5 - 3,5

Općenito o pasmini ■ Razvitkom tekstilne industrije došlo je do povećane potražnje vune visoke kvalitete što je rezultiralo uvozom različitih pasmina merina koje su korištene za oplemenjivanje naših lokalnih pramenki. Na taj način, pretpostavlja se, nastala je i krčka ovca. Njena važnost posebno se isticala u prošlosti budući da je na škrtom tlu otoka Krka od pretpovijesti do danas bila velika hraniteljica i motiv u arhitekturi. Izvorno krčka ovca pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih odlika (mlijeko-meso-vuna). Prema najnovijim podacima na području otoka Krka uzgaja se oko 18.000 čistokrvnih izvornih krčkih ovaca. Ovce na otoku Krku uglavnom uzgajaju na ekstenzivan način radi proizvodnje mesa, prvenstveno mlade otkočke, na tržištu iznimno cijenjene - krčke janjetine.

Vanjština ■ Krčka ovca je sitna, ali skladne i čvrste tjelesne građe. Prosječna visina do grebena odraslih tjelesno potpuno razvijenih ovaca je 54,96 cm, dužina trupa 61,78 cm, širina prsa 16,26 cm, dubina prsa 28,29 cm opseg prsa 77,18 cm, opseg cjevanice 6,99 cm i tjelesna masa 35,59 kg. Sudeći po prosječnoj tjelesnoj masi krčkih ovaca prije 67 godina (32,7 kg), današnja krčka ovca znatno je razvijenija. Navedeno se u određenoj mjeri može pripisati genetskom utjecaju krupnijih pasmina (merino, istarska ovca) te poboljšanoj hranidbi. Ovce su najčešće bijele, rjeđe crne, sive ili smeđe. Glava ovaca je mala, ravnog profila i uglavnom bez rogova, s tim da neka grla imaju slabije razvijene rogove. Profil nosne kosti ovnova je ispupčen i najčešće su rogati. Runo je poluzatvoreno do otvoreno. U većine ovaca, trbuh, donji dio vrata i nogu nisu prekriveni vunom nego dlakom. Glava i noge najčešće su bijeli s tim da se na nogama, glavi i ušima mogu vidjeti crne, smeđe ili sive pjege. Krčka je ovca po tjelesnoj građi i opisu tipična Sredozemna pasmina, izvrsno prilagođena uvjetima okoliša u kojemu se uzgaja.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike krčke ovce

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	53 - 58	57 - 62
Tjelesna masa (kg)	30 - 40	35 - 45
Plodnost (%)	120 - 140	
Proizvodnja mlijeka (L)	100 - 150	
Tjelesna masa janjadi: dob 45 - 60 dana (kg)	12 - 15	
Vuna (µm)	28 - 32	
Vuna (kg)	1,0 - 1,5	2,0 - 3,0

Općenito o pasmini ■ Lička pramenka je izvorna hrvatska pasmina ovaca koja je nastala u gorskim područjima Like i Gorskog kotara, gdje ju i danas najviše uzgajaju. Nastala je u uvjetima bogate i obilne ljetne ispaše, ali skromnog zimskog obroka, u prilično surovom klimatskom okružju (duge i hladne zime te vruća ljeta). Stoga, pripada skupini srednje razvijenih ovaca, izražene otpornosti i prilagodljivosti. Procjena je da se u Lici uzgaja oko 30.000 grla ličke pramenke, a zahvaljujući uvođenju novih grla pod selekcijski obuhvat, broj uzgojno valjanih grla kontinuirano se povećava. Ovu pasminu se tijekom povijesti željelo po svaku cijenu, često puta i neplanski, oplemeniti ili preto-piti s različitim pasminama, prije svih mesnim tipovima ovaca. U tu svrhu su korišteni ovnovi privorske i travničke pramenke, francuski i njemački ovnovi mesno-vunskih pasmina, pa čak i merino iz Australije. Kao i ostale pramenke, genetski je trojnih ili kombiniranih proizvodnih odlika, iako je njezin najvažniji proizvod meso, odnosno čuvana lička janjetina.

Vanjština ■ Lička pramenka je čvrsto građena i snažne konstitucije. U pravilu je za 11% izraženije dužine u odnosu na visinu trupa. Prosječna visina grebena odraslih ovaca je 60,75 cm, duljina trupa 67,35 cm, širina prsa 16,64 cm, dubina prsa 29,28 cm, opseg prsa 83,83 cm, opseg cjevanice 7,48 cm i tjelesna masa 49,25 kg. Vrat je srednje dug i mišićav. Leđna linija je pravilna, a greben izražen. Prsa su nešto uža, ali izražene dubine. Trup završava dugim repom koji seže do ispod skočnog zgloba. Tijelo ovaca je prekriveno otvorenim runom miješane vune, sastavljeno od šiljastih pramenova. Glava, donji dijelovi nogu i trbuh prekriveni su kratkom dlakom koja može biti različite boje: bijelo-crna, siva i smeđa. Glava je srednje razvijena, s ušima postavljenim u stranu. Većina ovaca je šuta, dok ovnovi imaju čvrste i jake rogove.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike ličke pramenke

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	60 - 65	67 - 72
Tjelesna masa (kg)	45 - 55	65 - 75
Plodnost (%)	120 - 150	
Proizvodnja mlijeka (L)	120 - 180	
Tjelesna masa janjadi: dob 90 - 105 dana (kg)	25 - 30	
Vuna (µm)	32 - 36	
Vuna (kg)	1,5 - 2,5	2,5 - 3,5

Općenito o pasmini ■ Paška ovca je nastala na području otoka Paga na kojemu ju i danas uzgajaju. Nastala je dugogodišnjim oplemenjivanjem autohtone otočke pramenke s ovnovima pasmine Negretti i Bergamo. Uz navedene pasmine, na formiranje paške ovce znatno je utjecala i talijanska pasmina Gentile di Puglia. Posljednjih nekoliko desetljeća na otoku Pagu ovce uzgajaju prvenstveno radi proizvodnje mlijeka koje se prerađuje u glasoviti, punomasni, tvrdi ovčji - Paški sir. Uz mlijeko, od paških ovaca dobiva se i janjad prepoznatljiva po maloj masi trupa (od 5 do 9 kg) te mesu izvrsne kakvoće izuzetno traženom na našem tržištu - paškoj janjetini. Visoka koncentracija soli u tlu, kao i česte posolice, izravno utječu na strukturu i kvalitetu vegetacije, a preko nje odražavaju se na kakvoću mlijeka i mesa.

Vanjština ■ Trup paške ovce je skladno građen, s osrednje izraženim dubinama i širinama. Današnje paške ovce imaju veći tjelesni okvir i tjelesnu masu u odnosu na prijašnja istraživanja (prije 50 i više godina). Vrat paških ovaca je srednje duljine i mišićavosti. Greben je vidno izražen i nešto niži od križa te se leđna linija blago penje prema nazad. Noge su čvrste i jake, besprijekorno koordiniranih pokreta i najčešće donji dijelovi nisu prekriveni vunom. Papci su čvrsti i pravilni. Glava je srednje veličine, plemenitog izgleda i dobro dimenzionirana. Profil lica u ovaca je ravan, a u ovnova blago ispupčen. Oči su poprilično velike, ispupčene, živahne i sjajne. Uši su srednje veličine, polustršeće, većinom prekrivene bijelom dlakom. Ovce su najčešće bez rogova, dok ovnovi uglavnom imaju čvrste i dobro razvijene rogove. Rep paške ovce je prilično dug i nerijetko seže do ispod skočnog zgloba. Tijelo je prekriveno zatvorenim do poluzatvorenim runom miješane vune. U pojedinih grla runo je nešto otvorenije što potvrđuje navode da je izvorno paška ovca bila pramenka. Najveći broj ovaca je bijele boje, a pojava crnih primjeraka ili bijelih s tamnijim primjesama je rijetka (2-3%).

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike paške ovce

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	57 - 60	60 - 64
Tjelesna masa (kg)	35 - 45	40 - 50
Plodnost (%)	120 - 140	
Proizvodnja mlijeka (L)	120 - 250	
Tjelesna masa janjadi: dob 30 - 45 dana (kg)	12 - 15	
Vuna (µm)	26 - 28	
Vuna (kg)	1,2 - 2,0	2,0 - 3,0

RAPSKA OVCA

Općenito o pasmini ■ Rapska ovca je stoljećima nezaobilazni dio ne samo gospodarskih nego i kulturoloških, socioloških, demografskih, religijskih i znanstvenih zbivanja na otoku Rabu. Nema pouzdanih podataka o vremenu i načinu nastanka rapske ovce. Pretpostavlja se da je današnji tip rapske ovce nastao oplemenjivanjem lokalne otočke pramenke s ovnovima različitih pasmina merina uvezenih iz Španjolske, Italije i Austrije. Na otoku Rabu u uzgoju prevladava starinski odnosno „domaći tip“ otočke ovce, lokalnog naziva „škraparica“, koja se u većini stada desetljećima nije značajnije genetski mijenjala zbog nesklonosti rapskih uzgajivača za korištenjem ovaca i ovnova iz drugih populacija izvan otoka. Ovce se na otoku Rabu uzgajaju uglavnom na ekstenzivni način poglavito radi proizvodnje mesa i to kvalitetnih janjećih trupova, odnosno rapske janjetine. Manji broj uzgajivača rapske ovce proizvodi i mlijeko od kojeg po tradicionalnoj tehnologiji proizvode punomasni, tvrdi Rapski sir.

Vanjština ■ Rapska ovca je sitna, skladne i čvrste tjelesne građe. Osrednje je razvijena, skromno izraženih tjelesnih širina i dubina, što je u skladu s okruženjem u kojemu se uzgaja. Prosječna visina do grebena odraslih tjelesno potpuno razvijenih ovaca je 56,83 cm, dužina trupa 64,60 cm, širina prsa 16,60 cm, dubina prsa 28,29 cm, opseg prsa 82,28 cm, opseg cjevanice 7,51 cm i tjelesna masa 35,55 kg. Vrat ovaca je srednje duljine i mišićavosti, greben dobro izražen. Noge su čvrste i jake, s pravilnim i čvrstim papcima. Glava ovaca je mala, ravnog profila i najčešće bez rogova. Runo rapske ovce je poluzatvoreno i najčešće bijele boje. Glava, noge i uši dominantno su bijeli s tim da se na njima mogu uočiti crne, smeđe ili sive pjegice. U ovnova je profil nosne kosti blago ispupčen i najčešće su rogati. U usporedbi s odraslim rapskim ovcima, ovnovi imaju znatno razvijeniji tjelesni okvir: 15,15% viši greben, 12,57% duži trup, 17,83% šira prsa te čak 62,53% veću prosječnu tjelesnu masu.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike rapske ovce

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	55 - 60	60 - 64
Tjelesna masa (kg)	35 - 45	40 - 50
Plodnost (%)	120 - 140	
Proizvodnja mlijeka (L)	100 - 120	
Tjelesna masa janjadi: dob 45 - 60 dana (kg)	15 - 18	
Vuna (µm)	28 - 32	
Vuna (kg)	1,2 - 2,0	2,0 - 3,0

Općenito o pasmini ■ Istočnofrizijska ovca spada među najstarije pasmine ovaca u svijetu. Prvi put se spominje još davne 1530. godine. Ime je dobila po istoimenoj pokrajini, na granici između Njemačke i Nizozemske, u kojoj je nastala. Ubraja se među najmliječnije pasmine ovaca u svijetu. Pored visoke mliječnosti, njezine glavne odlike su izrazita plodnost, brzi rast i ranozrelost. Međutim, unatoč izvrsnim proizvodnim odlikama, istočnofrizijska ovca danas u svijetu nije jako rasprostranjena, što se ponajviše pripisuje manjem stupnju prilagodbe, povećanim zahtjevima hranidbe i smještaja te povećanoj osjetljivosti. Istočnofrizijska ovca uglavnom se uzgaja u čistoj krvi, u stadima od 30 do 50 grla. Ovu se pasmina ubraja i među najplodnije pasmine ovaca u svijetu.

Vanjština ■ Dva su osnovna detalja specifičnosti vanjštine istočnofrizijskih ovaca po kojima su prepoznatljivije i na prvi pogled različite od drugih pasmina ovaca: to su glava i rep. Glava istočnofrizijske ovce je prilično velika, gruba s izraženim čeonim dijelom i bez rogova. Oči i suzne jame su krupne i dobro izražene, uši duge i okrenute prema naprijed. Glava je, kao i donji dijelovi nogu, prekrivena bijelom dlakom. Trup ovaca je srednje dug, širok i dubok, s lijepo zaobljenim rebrima. Vrat je snažan, a u pojedinim grla na njemu se mogu uočiti minduše (rese). Slabinski dio je dug i širok. Sapi su duge, široke i blago nagnute. Ovce imaju dobro razvijeno vime s lijepo izraženim sisama. Noge su visoke, čvrste i jake, do skočnog zgloba prekrivene vunom. Koža je nepigmentirana, ružičaste boje, prilično tanka i elastična. Pasmina je prepoznatljiva po tome što joj rep i dio sjedne kosti nisu prekriveni vunom nego dlakom. Tijelo je prekriveno poluzatvorenim do zatvorenim runom.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike istočnofrizijske ovce

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	60 - 70	70 - 80
Tjelesna masa (kg)	60 - 75	90 - 110
Plodnost (%)	180 - 250	
Proizvodnja mlijeka (L)	250 - 400	
Tjelesna masa janjadi: dob 4 mjeseca (kg)	35 - 40	
Vuna (µm)	36 - 42	
Vuna (kg)	4,0 - 4,5	4,0 - 6,0

LACAUNE (LAKON)

Općenito o pasmini ■ Lakon je poznata i vrlo brojna francuska pasmina ovaca za proizvodnju mlijeka. Ona čini oko 10% ukupne populacije ovaca u Francuskoj. Ponajviše se uzgaja u južnoj Francuskoj, u pokrajini Roquefort i na Korzici. Nastala je križanjem autohtonih ovaca, prethodno selekcioniranih na mliječnost, s merinom i engleskom ranozrelom Southdown (sautdaun) pasminom. Unutar dobivenih križanaca tijekom 19. stoljeća selekcijom na mliječnost formirana je populacija ovaca visoke proizvodnje mlijeka. Ime je dobila po mjestu Mont de Lacune i po gorskom masivu u jugoistočnom dijelu pokrajine Torn. Ova pasmina najpoznatija je po visokoj mliječnosti. Ovce u laktaciji od 180 do 200 dana proizvedu prosječno oko 200 L mlijeka, najbolja grla i 400 L sa 7,5% mliječne masti. Mlijeko lakon ovaca se uglavnom koristi za proizvodnju glasovitog, punomasnog, tvrdog ovčjeg Roquefort sira.

Vanjština ■ Lakon pasmina srednje je veličine, snažne konstitucije, dobrih proporcija. Dosta je duboka sa srednje izraženim širinama trupa. Tjelesna masa odraslih ovaca je od 55 do 75 kg, a ovnova od 80 do 100 kg. Glava je do očiju prekrivena vunom, a lice kratkom, bijelom dlakom. Uši su bijele, s karakterističnim horizontalnim položajem. Noge su snažne, prekrivene bijelom dlakom, pravilnoga stava. Donji dio vrata i trbuh slabije su prekriveni vunom. Tijelo ovaca prekriveno je bijelim runom sastavljenim od kratkih pramenova dužine oko 6 cm. Prosječno se od jedne ovce dobije od 1,5 do 2,0 kg vune, prosječnog promjera vlakna od 28 do 30 μm . Od 100 ovaca dobije se od 120 do 140 janjadi. Prosječna porodna masa janjadi je od 3,5 do 4,0 kg, a janjad od janjenja pa do 14 kg dnevno prirasta prosječno 200 g. Randman utovljene janjadi je od 50 do 55%.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike pasmine lakon

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	55 - 62	70 - 75
Tjelesna masa (kg)	60 - 75	80 - 100
Plodnost (%)	120 - 150	
Proizvodnja mlijeka (L)	200 - 250	
Tjelesna masa janjadi: dob 30 - 45 dana (kg)	12 - 15	
Vuna (μm)	28 - 32	
Vuna (kg)	2,0 - 2,5	2,5 - 3,0

Općenito o pasmini ■ Il d' frans ili Dishley Merino (dišlej merino) jedna je od najvažnijih francuskih pasmina ovaca koja čini oko 11% ukupne populacije ovaca u Francuskoj. Nastala je križanjem u kojemu su korištene Rambouillet (rambuje) ovce i engleski Leicester (lester) ovnovi u razdoblju od 1833. do 1900. godine. Cilj navedenog križanja bio je dobiti ranozrelu ovcu izraženih tovnih osobina i veće proizvodnje mesa, a koja bi zadržala solidnu proizvodnju fine vune. Povratnim križanjem, uz primjenu stroge selekcije, formirane su generacije zadovoljavajuće konformacije trupa i proizvodnje vune, ali vuna nije bila očekivane kvalitete. Radi toga su kao „korektori“ upotrijebljeni visokokvalitetni rambuje ovnovi. Na taj način je u drugoj polovini 19. stoljeća stvoren dišlej merino. Ta se pasmina od 1900. godine uzgaja pod imenom il d' frans, a ime je dobila po istoimenoj pokrajini u sjevernoj Francuskoj gdje je i većinom rasprostranjena. Dobro podnosi život na ravnici i u gorju, u hladnom (Švicarska) i u toplom podneblju (Maroko) te u vlažnim i u suhim područjima. U Hrvatskoj se uzgaja u čistoj krvi, ali u manjim stadima.

Vanjština ■ Il d' frans je tipična mesna pasmina ovaca, jake i čvrste konstitucije s izraženim dubinama i širinama. Osobito je širokih leđa i butova. Kvadratičnoga je oblika. Glava je široka i bez rogova u ovnova i u ovaca. Tjelesna masa odraslih, potpuno razvijenih ovnova je od 100 do 130 kg (nerijetko i više), a ovaca od 70 do 90 kg. Tijelo ovaca prekriveno je zatvorenim runom ujednačene kvalitete vune bijele boje. Prosječni promjer vlakna je od 23 do 27 μm . Jedan ovan u prosjeku daje 7-8 kg, a ovca 4-5 kg neprane vune. Randman vune je 45%. Ovce su poliestrične s mogućnošću pojave fertilnog estrusa tijekom cijele godine. Od 100 ovaca dobije se od 130 do 150 janjadi. U boljim, kvalitetnijim stadima, plodnost je od 170 do 180%, a prosječna rodna masa janjadi je od 4 do 5 kg.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike pasmine merinolandšaf

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	76-82	82-90
Tjelesna masa (kg)	75-90	110-135
Plodnost (%)	160-180	
Tjelesna masa janjadi: dob od 3 mjeseca (kg)	30-33	
Vuna (μm)	24-28	
Vuna (kg)	4,5-5,5	4,5-5,5

MERINOLANDSCHAF (MERINOLANDŠAF)

Općenito o pasmini ■ Merinolandschaf pasmina nastala je u njemačkoj pokrajini Würtemberg te je stoga za nju u nas uvriježen naziv virtemberška ovca. U literaturi se ista pasmina može naći i pod nazivom njemački domaći merino i merino landras. Nastala je krajem 19. i početkom 20. stoljeća križanjem gruborunih lokalnih ovaca s merino ovnovima. Prvi merino ovnovi za navedenu namjenu uvezeni su iz Španjolske 1765. godine, kasnije i iz Francuske. Merinolandschaf spada među najvažnije pasmine ovaca u svijetu koje su nastale križanjem s merinom. Odlike ove pasmine su snažna konstitucija, čvrst kostur i dobra prilagodljivost. Izdržljiva je i izvrstan pješak. Ovce imaju izraženu mogućnost pojave estrusa tijekom cijele godine. Budući da se lako prilagođava novim uvjetima, podjednako je zahvalna za uzgoj u ravničarskim i gorskim područjima. Merinolandschaf je najbrojnija inozemna pasmina ovaca u Hrvatskoj. Uglavnom se uzgaja u čistoj krvi, ali se koristi i za križanja radi povećanja mesnatosti različitih pasmina.

Vanjština ■ Glavne odlike vanjštine ove pasmine su snažna konstitucija, čvrst i razvijen kostur te općenito dojmljiv tjelesni okvir. Po vanjštini dosta je slična njemačkom merinu koji se uzgaja za proizvodnju mesa - merinoflajšu ili njemačkom prekосу. Trup je dosta dug i visok, s izraženim dubinama i širinama. Ova pasmina je prepoznatljiva po bijelo pigmentiranoj glavi, ušima i donjim dijelovima nogu. Pojava bilo koje druge boje smatra se greškom ili genetskom nečistoćom. Glava je srednje razvijena, smještena na srednje do dužem vratu, osrednje mišićavosti. Uši su srednje veličine, polustršeće. Odlika ove pasmine je izražena šutost u muških i u ženskih grla. Noge su čvrste i jake. Stav prednjih nogu je pravilan, dok se u zadnjih nogu može zamijetiti manje ili više izražen kavlji stav. Tijelo ovaca je prekriveno zatvorenim runom bijele boje.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike pasmine merinolandschaf

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	75 - 80	80 - 90
Tjelesna masa (kg)	70 - 85	120 - 140
Plodnost (%)	150 - 180	
Proizvodnja mlijeka (L)	150 - 200	
Tjelesna masa janjadi: dob od 3 mjeseca (kg)	30 - 35	
Vuna (µm)	26 - 28	
Vuna (kg)	4,0 - 5,0	6,0 - 7,0

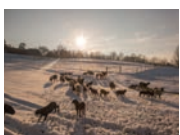

Općenito o pasmini ■ Romanovska pasmina pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih odlika. Nastala je u Rusiji tijekom 18. st., a ime je dobila po malom gradiću smještenom u dolini rijeke Volge (Romanov) u Jaroslavskoj oblasti. Njena glavna odlika je visoka plodnost, zbog čega se najviše koristi za proizvodnju mesa. Romanovska ovca je, zajedno s finskom ovcom (neki smatraju da su sličnog podrijetla), jedna od najplodnijih pasmina ovaca u svijetu. Najzastupljenija je u Rusiji, a uzgaja se i u Hrvatskoj, u manjem broju i to uglavnom u čistoj krvi, ali ju se koristi i za različita križanja u cilju povećanja plodnosti izvornih ovaca. Važna odlika romanovske ovce je mogućnost pojave estrusa tijekom cijele godine. Vrlo se dobro prilagođava novim uvjetima uzgoja i u mogućnosti je opstati u vrlo oštroj i hladnoj klimi. Romanovska ovca izvorno je čistokrvna pasmina, što znači da nije nastala križanjem pasmina, nego je samo usavršavana selekcijom.

Vanjština ■ Postoje dva jasno definirana tipa romanovske ovce: to su crni koji je daleko poznatiji i rašireniji te bijeli tip. Mi ćemo ovom prigodom detaljnije opisati samo crni tip uz napomenu da su proizvodne odlike navedenih tipova poprilično slične, ali je jako očita njihova razlika u vanjštini. Bijeli tip (za razliku od crnog) prepoznatljiv je po potpuno bijeloj boji tijela: glava, uši, runo i noge. Janjad je nakon janjenja crne do crno-sive boje, s krznom koje je po boji i kovrčama slično karakulu, ali je lošije kvalitete. S dobi se udio crnih vlakana postupno smanjuje, tako da je u starijih, odraslih grla runo u pravilu bijele boje, s tim da je nazočan udio crnih ili sivih vlakana, osobito u predjelu oko vrata i grebena. Glava je prekrivena crnom dlakom s manje-više izraženom bijelom linijom koja se pruža preko čela, u pojedinih grla sve do nosa. Glava je mala i šiljasta, u tjemenom dijelu zaobljena. Oči su pravilne i pokretne. Ovnovi mogu biti sa ili bez rogova. Ovnovi imaju duži i uži vrat prekriven crnom dlakom. Tijelo je srednje razvijeno, čvrste i skladne građe. Noge su visoke, čvrste, prekrivene crnom dlakom.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike romanovske ovce

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	63 - 70	72 - 80
Tjelesna masa (kg)	50 - 60	80 - 100
Plodnost (%)	200 - 300	
Proizvodnja mlijeka (L)	150 - 250	
Tjelesna masa janjadi: dob 4 mjeseca (kg)	20 - 30	
Vuna (µm)	20 - 24	
Vuna (kg)	2,0 - 2,5	3,0 - 3,5

Općenito o pasmini ■ Solčavsko-jezerska ovca je slovenska autohtona pasmina nastala križanjem izvornih, dugorepih, bijelih ovaca s bergamskim i padovanskim ovnovima. Kao rezultat križanja s bergamskom ovcom ističe se na prvi pogled uočljiv izrazito konveksan profil glave, a kao glavno naslijeđe križanja sa padovanskom ovcom ističe se dobra kvaliteta vune. Ime je dobila po Jezerskom i Solčavi, odnosno solčavsko-jezerskoj dolini. U Sloveniji se najviše uzgaja na području Karavanki i Kamniških Alpi te manje u drugim područjima. Navedena područja karakteristična su po velikim godišnjim količinama oborina, niskoj temperaturi, ali i po kratkom razdoblju vegetacije. Solčavsko-jezerska ovca je otporna, izdržljiva, poprilično prilagodljiva i dobar je pješak. Zbog dobrih proizvodnih odlika, osobito plodnosti, ali i kvalitete mesa i prilagodljivosti ima je i u Hrvatskoj. Kombiniranih je proizvodnih osobina s naglaskom na proizvodnju mesa-janjetine.

Vanjština ■ Solčavsko-jezerska ovca pripada skupini krupnijih i tjelesno razvijenijih pasmina ovaca koje se uzgajaju u Hrvatskoj. Ovce su najčešće bijele boje iako postoje i smeđe varijacije. Jedan dio populacije ima karakteristične tamne mrlje oko očiju i na vrhovima ušiju, a i donji dijelovi nogu mogu biti obojeni. Takav tip solčavsko-jezerske ovce se naziva „naočarka“. Glava ove pasmine srednje je veličine s karakterističnim ispupčenim profilom (konveksnom linijom) po kojem je prepoznatljiva kao i po velikim, bijelim visećim ušima. U pravilu je prekrivena bijelom dlakom, s tim da su dijelovi oko očiju, suzne kosti, usne i vrhovi ušiju nerijetko crni. Noge su duge, jake i mišićave, na dijelu između skočnih zglobova i papaka prekrivene bijelom dlakom. Tijelo je prekriveno bijelim runom i vrlo rijetko se mogu vidjeti crna ili siva grla. Runo je zatvoreno do poluzatvoreno, sastavljeno od cilindričnih ili ljevkastih pramenova. Obraslost ovaca vunom je dobra, iako trbuh, donji dijelovi vrata i nogu nisu prekriveni vunom nego dlakom.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike solčavsko-jezerske ovce

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	65 - 75	75 - 85
Tjelesna masa (kg)	70 - 80	80 - 100
Plodnost (%)	150 - 180	
Proizvodnja mlijeka (L)	100 - 150	
Tjelesna masa janjadi: dob 4 mjeseca (kg)	30 - 35	
Vuna (µm)	28 - 30	
Vuna (kg)	2,5 - 3,0	3,5 - 4,5

Općenito o pasmini ■ Safolk pasmina ovaca nastala je u pokrajini Suffolk, križanjem slabo proizvodnih, kasnozrelih, rogatih ovaca Norfolk (norfolk) pasmine sa Southdown (sautdaun) ovnovima. Ime je dobila po pokrajini Suffolk, iako je zastupljena i u Eseksu, Norfolku i jugoistočnoj Engleskoj. Zasebno prepoznatljivom pasminom postaje 1810. godine, a ime dobiva 1859. godine. Udruga uzgajivača safolka (Suffolk Sheep Society) Velike Britanije osnovana je 1886. godine, a prva matična knjiga datira iz 1887. godine. Engleski je safolk bio osnova na temelju koje su kasnije u mnogim zemljama nastali vlastiti tipovi safolka (francuski, njemački, švicarski, australski, novozelandski i dr.). Ova pasmina uvažana je i još se uvozi u Hrvatsku, osobito u područja s razvijenom ratarskom proizvodnjom.

Vanjština ■ Ovisno o boji pigmenta na glavi, trbuhu i donjim dijelovima nogu, u svijetu postoje tri tipa safolka: crni, koji je najvažniji te bijeli i smeđi. Navedeni tipovi sličnih su proizvodnih odlika, ali izraženih eksterijernih razlika. U nas je zastupljen crni safolk, dok se bijeli i smeđi više uzgaja u Australiji i Novom Zelandu. Crni safolk je prepoznatljiv po crno pigmentiranoj glavi, ušima i donjim dijelovima nogu. To je tipična mesna pasmina ovaca, s istaknutim tjelesnim širinama i dubinama te izraženom mišićavošću. Vrat je srednje dužine, poprilično mišićav. Plečke su široke, a prsa duga, duboka i široka sa zaobljenim rebrima. Trup je dug s pravilnim, širokim i mišićavim leđima. Stražnji dio trupa dug, širok i mišićav. Trup se nalazi na jakim i čvrstim nogama, pravilnoga stava. Glava je nešto sitnija u odnosu na trup, što olakšava janjenje. U usporedbi s drugim mesnim pasminama ovaca kratke vune, safolk se ističe boljom konformacijom trupa. Tjelesna masa odraslih potpuno razvijenih ovnova je od 120 do 135 kg, a ovaca od 70 do 100 kg. Janjad vrlo brzo postiže klaoničku masu, pa je s četiri mjeseca teška oko 50 kg. Safolk spada u skupinu ovaca kratke vune.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike pasmine safolk

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	72 - 78	80 - 90
Tjelesna masa (kg)	65 - 80	90 - 120
Plodnost (%)	150 - 180	
Tjelesna masa janjadi: dob od 3 mjeseca (kg)	35 - 40	
Vuna (µm)	30 - 34	
Vuna (kg)	3,0 - 4,0	4,0 - 5,0

TRAVNIČKA (VLAŠIČKA ILI DUBSKA) PRAMENKA

Općenito o pasmini ■ Vlašička pramenka nastala je i najviše je rasprostranjena na širem području Travnika (Središnja Bosna), osobito na području Vlašića, na nadmorskoj visini od 800 do 1.200 metara. Značajniji dolazak travničke pramenke u Hrvatsku zbilo se 1992./93. godine razbuktavanjem rata u Središnjoj Bosni. Procjenjuje se da je tada u Hrvatsku stiglo oko 10.000 grla travničke pramenke. Danas ih najviše ima u Zapadnoj Slavoniji (Voćin, Daruvar, Grubišno polje) i u Lici (Otočac, Korenica, Udbina, Vrhovine). U navedenim područjima uzgajaju travničku pramenku koristeći ju tradicionalno za proizvodnju mesa i mlijeka (travničkog sira).

Vanjština ■ Travnička pramenka jedna je od najkrupnijih pasmina ovaca u Hrvatskoj te kao i ostale pramenke pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih odlika. Prsa su joj prilično duboka i relativno uska, što je opća odlika svih pramenki. Vrat je dug, slabije do srednje mišićav, a greben dobro izražen. Leđna linija je duga, ravna i pravilna. Trup se nalazi na čvrstim, jakim i pravilno postavljenim nogama. Papci su crni, pravilni, jaki i čvrsti. Glava je srednje razvijena s polustršećim, najčešće crno pigmentiranim ušima. Ovce i ovnovi mogu biti šuti ili rogati. Glava može biti potpuno crna ili bijela s manje ili više crno pigmentiranim stranama lica od vrha nosa do očiju. Duž čela i nosnog dijela do nozdrva i vrha gornje usne pruža se bijela traka u vidu lise. U nekih grla glava je potpuno crna. Ovnovi imaju ispupčen profil glave, a ovce ravan. Tijelo je prekriveno otvorenim runom sastavljenim od dugih (22,63 cm), šiljastih i bičastih pramenova koji nerijetko sežu sve do zemlje. Trbuh donji dijelovi nogu, ponekad i vrata nisu obrasli vunom, nego gustom dlakom. Runo je u najvećem broju slučajeva bijele boje, iako ima pojave određenog manjeg boja grla s crnim ili sivim runom.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike travničke pramenke

Osobina	Ovce	Ovnovi
Visina grebena (cm)	66 - 70	73 - 78
Tjelesna masa (kg)	70 - 75	82 - 90
Plodnost (%)	120 - 150	
Proizvodnja mlijeka (L)	130 - 180	
Tjelesna masa janjadi: dob 45-60 dana (kg)	15 - 18	
Vuna (µm)	42 - 43	
Vuna (kg)	2,5 - 3,0	3,5 - 4,5

Općenito o pasmini ■ Hrvatska šarena koza najbrojnija je hrvatska izvorna pasmina koza, unatoč dugogodišnjoj zabrani ekstenzivnog sustava uzgoja primarno utemeljenog na napasivanju i brstu koza, te slobodnim, manje-više neograničenim kretanjima na otvorenom. Nastala je na krševitim, škrtim i nepristupačnim područjima južnog Velebita, Dinare, Kamešnice i Biokova, gdje se i danas najviše uzgaja. Nije zabilježeno da je u nekom razdoblju u prošlosti ova pasmina znatnije i planski oplemenjivana, bilo je tek sporadičnih pokušaja pa se, stoga, može zaključiti kako je izvorno oblikovana na navedenim područjima. U starijoj literaturi, kao i „u narodu“ još ju se naziva balkanska, domaća, dinarska, šara, šarena, bukovica i sl. Pripada skupini mediteranskih pasmina, a njene najvažnije odlike su otpornost, izdržljivost i skromnost, ali i spretnost te snalažljivost u kretanju, kao i hranidbi, pretežno brstom. Gotovo isključivo je namijenjena proizvodnji mesa, ponajviše jaretine te kozje kaštradine.

Vanjština ■ Hrvatska šarena koza je iznimno skladne tjelesne građe, čvrstog tjelesnog okvira i nešto dužeg trupa. Tijelo joj je (osim nogu) obraslo dugom, sjajnom i gustom kostrijeti različite boje. Unutar pasmine dominiraju šarena (crno-bijela) grla, dok su potpuno crna, smeđa i siva grla znatno rjeđa. Koža hrvatske šarene koze je pigmentirana, elastična i na opip poprilično tvrda. Glava je srednje duga, ravna ili u pojedinih grla blago ulegnuta. Koze i jarci mogu biti šuti ili rogati, s tim da je pojavnost rogatih jaraca znatno češća. Rogovi su dvobridni, tamni, grubi i bez sjaja, a rastu unazad poput sablji. Za hrvatsku šarenu kozu karakteristična je pojava brade u muških i ženskih grla, s tim da je u jaraca duža i bujnija. Vrat je dug, tanak i osrednje mišićav, a na donjem dijelu vrata ponekad se nalaze resice. Prednji dio trupa slabije je razvijen, s izrazito uskim i plitkim prsima. Greben je vidno izražen, dok su sapi strme i umjereno široke. Noge su tanke i čvrste, a papci tvrdi i prilagođeni dugotrajnom hodanju na kamenitim, krškim terenima. Vime je slabo razvijeno, većinom pigmentirano ili pjegavo, obraslo dugom dlakom.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike hrvatske šarene koze

Osobina	Koze	Jarčevi
Visina grebena (cm)	60 - 70	65 - 75
Tjelesna masa (kg)	45 - 55	50 - 65
Plodnost (%)	125 - 150	
Proizvodnja mlijeka (L)	150 - 250	
Tjelesna masa jaradi: dob 4 - 6 mjeseci (kg)	20 - 30	

Općenito o pasmini ■ Točno vrijeme, mjesto i način nastanka hrvatske bijele koze nisu poznati. Međutim, pretpostavlja se da je hrvatska bijela koza nastala početkom 20. stoljeća oplemenjivanjem autohtonih koza s uvezenim bijelim (sanskim) jarcima u cilju povećanja mliječnosti. Hrvatska bijela koza u prošlosti je uglavnom uzgajana u manjim stadima (5 do 10 grla), radi proizvodnje mlijeka za potrebe kućanstva, dok je trenutačno primarno namijenjena proizvodnji mesa, ponajviše jareline. Prema konformaciji trupa, otpornosti i prilagodljivosti, poprilično je slična hrvatskoj šarenoj kozi od koje je znatno mliječnija (tijekom laktacije od prosječno 220 do 280 dana proizvedu od 250 do 350 L mlijeka). Premda uzgoj ove pasmine zakonom nije bio zabranjen, kao posljedica nesustavne selekcije i različitih križanja danas ju se smatra potencijalno ugroženom pasminom. Uz čvrstu konstituciju koja joj omogućuje preživljavanje u surovim okolišnim uvjetima, koze ove pasmine odlikuju se skromnošću u pogledu hranidbe i učinkovitošću u iskorištavanju vegetacije.

Vanjština ■ Koze su potpuno bijele, ponekad krem do svijetložućkaste. Za razliku od ostalih bijelih sanskih pasmina tijelo hrvatske bijele koze obraslo je duljom i grubljom kostrijeti, osobito na stražnjim bokovima. Glava koza je mala i suha, najčešće s rogovima i stršećim ušima. Na donjoj vilici jaraca i koza (osim mlade jaradi) raste bijela brada. U pojedinim grla uočljive su resice na vratu. Kao posljedica, između ostalog, specifičnih okolišnih uvjeta, poglavito skromne hranidbe, hrvatska bijela koza je manjeg tjelesnog okvira i manje tjelesne mase od europskih bijelih pasmina koza. Naime, prosječna visina do grebena hrvatske bijele koze u prosjeku je 58,0 cm, dužina trupa 66,7 cm, širina prsa 19,1 cm, dubina prsa 30,2 cm, opseg prsa 83,9 cm i opseg cjevanice 8,2 cm. Prosječna tjelesna masa odraslih koza je od 35 do 45 kg, a jaraca od 50 do 60 kg. U boljih gospodara i na kvalitetnijim pašnjacima koze su tjelesno razvijenije, i obrnuto, u lošijim uvjetima su sitnije.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike hrvatske bijele koze

Osobina	Koze	Jarčevi
Visina grebena (cm)	55 - 65	65 - 75
Tjelesna masa (kg)	40 - 50	55 - 65
Plodnost (%)	150	
Proizvodnja mlijeka (L)	300 - 350	
Tjelesna masa jaradi: dob 4 - 6 mjeseci (kg)	20 - 30	

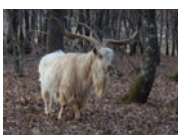

Općenito o pasmini ■ Od naših izvornih pasmina, istarska koza je posljednja, 2012. godine, uvrštena na popis hrvatskih izvornih i zaštićenih pasmina. Uže uzgojno područje istarske koze je područje Istre i nije u potpunosti omeđeno državnom granicom između Hrvatske i Slovenije te Hrvatske i Italije. Danas se na cijelom uzgojnom području istarske koze, uzgaja oko 100 rasplodnih grla, što je svrstava u red kritično ugroženih pasmina. Potreba daljnje zaštite istarske koze nameće se zbog njene važnosti kao vrijednog genetskog i kulturološkog naslijeđa.

Vanjština ■ Istarske koze velikog su tjelesnog okvira, izrazito snažne do grube konstitucije, nešto jačih kostiju, temeljno bijele boje s mogućim sivkastim i/ili krem nijansama te može bitnom pojavom najčešće sivog pigmenta na vrhu njuške, unutarnjoj strani ušiju i na vimenu. Uz to, odlika pasmine je pojava brade u muških i ženskih grla, kao i pojava rogova i resica. Izrazito gusta i duga brada osobito je zamijećena u starijih jaraca u kojih je duga i do 30 cm. U jarca su zamijećeni i dugi, grubi, teški i hrapavi (naborani) rogovi usmjereni postrano, prema natrag, s rasponom (udaljenosti) između vrhova i do jednog metra. Prema utvrđenoj tjelesnoj masi odraslih, tjelesno potpuno razvijenih koza (između 55 i 80 kg), vidljivo je da je istarska koza teža i snažnija od skupine izvornih (tipičnih) sanskih koza koje su najčešće tjelesne mase između 50 i 70 kg. Jarci su očekivano znatno razvijeniji te im je utvrđena tjelesna masa, ovisno o dobi i kondiciji između 70 i 120 kg. Uz to, odlika pasmine je manje-više ujednačena obraslost tijela dugom, bijelom, bijelo-sivom, ili bijelo-smeđom kostrijeti koja je gušća tijekom jeseni i zime te znatno rjeđa u proljeće i ljeto. Osobito su intenzivno obrasla leđa i slabine. Uočava se skromnija razvijenost prednjeg dijela trupa u odnosu na stražnji, dok je greben istarske koze vidno izražen. Noge istarske koze su čvrste i tanke te završavaju pravilno razvijenim najčešće bijelim ili bjelo-sivim papcima. Ista je boja papaka prednjih i zadnjih nogu.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike istarske koze

Osobina	Koze	Jarčevi
Visina grebena (cm)	60 - 75	65 - 90
Tjelesna masa (kg)	55 - 80	70 - 120
Plodnost (%)	150	
Proizvodnja mlijeka (L)	300 - 400	
Tjelesna masa jaradi: dob 4 - 6 mjeseci (kg)	20 - 30	

Općenito o pasmini ■ Sanska koza je zahvaljujući izvrsnim proizvodnim odlikama i velikim mogućnostima prilagodbe, jedna od najpoznatijih i najrasprostranjenijih pasmina koza u svijetu. Nastala je sustavnom selekcijom za mliječnost, u kantonu Bernu Švicarskoj (u dolinama rijeka Simme i Saane, po kojoj je i dobila ime). Na temelju nje brojne su zemlje formirale vlastite uzgoje i tipove sanske (bijeleske) koze (npr. Francuska, Njemačka, Nizozemska i dr.). Primarno ju se uzgaja radi proizvodnje mlijeka i jedna je od dvije tri najmliječnije pasmine koza u svijetu. Primjerice, u Švicarskoj je za ovu pasminu utvrđena prosječna proizvodnja mlijeka između 750 i 800 kg u laktaciji od osam mjeseci, s tim da najbolja grla proizvedu i više od 2.000 kg mlijeka u laktaciji. Međutim, zbog visoke plodnosti (prosječno od 180 do 200 %), dobrih prosječnih dnevnih prirasta jaradi (više od 200 g) i tjelesne razvijenosti odraslih grla (oko 70 kg tjelesne mase) ova pasmina je zahvalna i u proizvodnji mesa. Sanska koza je dobro prilagođena intenzivnom sustavu uzgoja i smatra ju se komercijalno vrlo učinkovitom pasminom.

Vanjština ■ Prema konformaciji trupa, sanska koza pripada skupini tjelesno najrazvijenijih pasmina koza. Potpuno je bijele boje (ponekad kremaste ili boje biskvita, sa sivim ili crnim pjegama na nosu i/ili oko očiju), profinjenog izgleda, nježne kratke dlake koja je u jaraca, osobito u predjelu vrata, grebena i glave obilnija i grublja. Izvorna (Švicarska) sanska koza je bez rogova, ali, općenito, postoje muška i ženska grla sa ili bez rogova. Glava koza je osrednje veličine, fina, plemenitog izgleda. Koža je tanka i elastična. Vrat je dugačak, tanak, osrednje mišićav na kojemu s obje strane vise resice, što ne mora biti pasminska odlika. Trup sanske koze je poprilično dug, ali nešto uži. Leđna linija je duga i ravna, završava blago oborenim sapima. Leđa, sapi i slabine su slabije izražene mišićavosti. Trup se nalazi na snažnim, osrednje dugim nogama. Odlika ove pasmine je dobra razvijenost vimena, koje je najčešće okruglastog oblika te sisa pogodnih za strojnu mužnju.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike sanske pasmine

Osobina	Koze	Jarčevi
Visina grebena (cm)	75 - 85	80 - 95
Tjelesna masa (kg)	55 - 70	75 - 90
Plodnost (%)	180 - 200	
Proizvodnja mlijeka (L)	800 - 1.000	
Tjelesna masa jaradi: dob 45-60 dana (kg)	12 - 16	

Općenito o pasmini ■ Alpska koza (alpina) potječe iz švicarsko-francuskih Alpa. Rasprostranjena je u cijeloj Francuskoj, a njezino je glavno uzgojno područje Pays de Loire. Riječ je o najmliječnijoj pasmini koza u Francuskoj (od 600 do 900 L mlijeka u laktaciji) koju se zbog toga, kao i zbog dobre plodnosti (oko 180%) poprilično izvozi, osobito na područje Sredozemlja. Iako je potpuno standardizirana tek nakon Drugog svjetskog rata, matične knjige stada datiraju iz 1930. godine. Alpina koze su otporne i prilagodljive te podjednako zahvalne u ekstenzivnim i intenzivnim sustavima proizvodnje, kako u ravničarskim područjima tako i u gorju i planinama. Danas alpske koze čine glavni dio mliječne populacije koza u Republici Hrvatskoj, gdje se značajnije počinje širiti od prvih uvoza iz 1983. godine. Danas se u našoj zemlji uzgaja oko 10.000 čistokrvnih grla alpske pasmine koza, od kojih je najveći broj obuhvaćen provedbom uzgojnih mjera.

Vanjština ■ Alpina koze su srednje tjelesne razvijenosti, dobro izraženih dubina. Tjelesna masa odraslih tjelesno potpuno razvijenih koza je između 50 i 80 kg, a jaraca od 80 do 100 kg. Trup alpina koza je čvrst, s dobro razvijenim prsnim košem i jakim udovima. Životinje su kratkih uspravnih ušiju, sa ili bez rogova. Rogovi rastu prema nazad u obliku jako savijenih sablji. Neka grla imaju bradu i resice. Ova pasmina se pojavljuje u nekoliko boja. Najpoznatiji i najzastupljeniji tip je chamois (šafan) svijetložute, odnosno smeđe boje, s crnim trbuhom i donjim dijelovima nogu te prepoznatljivom prugom koja se pruža preko leđa do repa i više njih na glavi. Koža im je fina i glatka, prekrivena kratkom gustom dlakom, koja je u jaraca nešto duža na području vrata i plečki. Glava je srednje duga, blago ugnutog profila, širokog čela. Vime alpina koza je pravilno razvijeno, dobro povezano s trbuhom i pogodno za strojnu mužnju. Uz visoku mliječnost, odlikuje je i visoka plodnost pa već u prvom jarenju 30% koza ima dvoje jaradi u leglu, a plodnost se s dobi povećava i prosječno iznosi 180%.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike alpina pasmine

Osobina	Koze	Jarčevi
Visina grebena (cm)	70 - 80	90 - 100
Tjelesna masa (kg)	60 - 80	80 - 100
Plodnost (%)	170 - 190	
Proizvodnja mlijeka (L)	700 - 900	
Tjelesna masa jaradi: dob 45 - 60 dana (kg)	14 - 18	

BOER (BURSKA) KOZA

Općenito o pasmini ■ Burska koza je prva pasmina koza u svijetu selekcionirana za proizvodnju mesa, s ukupnom populacijom od oko 5 milijuna grla. Danas ju se smatra „najmesnatijom“ pasminom koza u svijetu. U osnovi je nastala izdvajanjem iz Hottentot stada koje je naseljavalo polupustinjsko područje sjeverno od rta Peninsula. Smatra se da je njezino ime, inače nizozemskog podrijetla („boer“), uvedeno stoga da bi ju se lakše prepoznavalo i razlikovalo od angora koza koje se počinje uvažati na ta područja tijekom 19. stoljeća. Osim izraženom mesnatošću, odlikuje se dobrom plodnošću (oko 7% koza jari 3 jaradi, a 50% dvoje), ali i mliječnošću (1,3 do 1,8 kg mlijeka dnevno). Zahvaljujući izvrsnim mesnim odlikama (jarad u prosjeku dnevno prirasta 200 do 250 g) pasminu se poprilično izvozi, osobito u posljednje vrijeme. Uzgaja se u Europi i Americi, a mnoge su zemlje formirale vlastite uzgojne tipove boer (mesne) koze. Devedesetih godina 20. stoljeća ponajviše iz Austrije, počinje uvoziti u Hrvatsku gdje je formirana i udruga uzgajivača burskih koza.

Vanjština ■ U izvornoj populaciji razlikuju se tri tipa burske koze: Prvi tip prepoznatljiv je po osrednjoj razvijenosti i kratkoj dlaci. Osnovna boja mu je bijela sa smeđim točkama na crvenosmeđom vratu, a ponekad se javljaju i pruge. Drugi tip boer koze je kasnozreli, veći i razvijeniji. Zahvaljujući dugom dlačnom pokrivaču ovaj tip ima lošiju kakvoću kože što se smatra nedostatkom u kožarskoj industriji. Treći tip je šuti višebojni s izraženijom mliječnom konformacijom što je nasljeđe od stranih mliječnih pasmina. Burska koza se odlikuje dobrom razvijenošću i mišićavošću u što je uloženo mnogo truda kako bi se dobila što veća proizvodnost mesa po grlu. Za to je najcjenjeniji tip smeđe glave i vrata te bijelog trupa i nogu. Tijelo burske koze je prekriveno vrlo kvalitetnom kožom koja je značajan proizvod ove pasmine. Koža je, ujedno, pigmentirana na izloženim dijelovima kao štiti od sunčevih zraka. Rogovi su jaki i dobro razvijeni, a uši široke i obješene.

Poželjne tjelesne mjere i proizvodne odlike burske pasmine

Osobina	Koze	Jarčevi
Visina grebena (cm)	65 - 80	82 - 90
Tjelesna masa (kg)	60 - 75	80 - 90
Plodnost (%)	200 - 220	
Proizvodnja mlijeka (L)	200 - 250	
Tjelesna masa jaradi: dob 3 - 4 mjeseca (kg)	25 - 32	

2.

**POKAZATELJI PROVEDBE
UZGOJNIH PROGRAMA**

PROVEDBA UZGOJNIH PROGRAMA U OVČARSTVU I KOZARSTVU REPUBLIKE HRVATSKE

Jedna od glavnih aktivnosti Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza je sudjelovanje u provedbi uzgojnih programa za sve pasmine ovaca i koza u Republici Hrvatskoj.

Od 1. siječnja 2019. godine na snazi je Zakon o uzgoju domaćih životinja kojim se osigurava provedba Uredbe (EU) 2016/1012, a kojom se regulira područje uzgojnih programa u stočarstvu. Zakon regulira i odnos uzgojnih udruženja i institucija koje imaju uvjete za provedbu tehničkih i stručnih aktivnosti. Sukladno Zakonu o uzgoju domaćih životinja, do tada priznate uzgojne organizacije morale su pokrenuti postupak za dobivanje rješenja za provedbu uzgojno-selektorskog rada i za odobravanje uzgojnih programa od strane nadležnog tijela, odnosno od strane Ministarstva poljoprivrede.

Ministarstvo poljoprivrede, rješavajući zahtjev podnositelja - Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza, za priznavanje udruge za bavljenje uzgojem uzgojno valjanih ovaca pasmina cigaja, creska ovca, dalmatinska pramenka, dubrovačka ovca - ruda, istarska ovca, krčka ovca, lička pramenka, paška ovca, rapska ovca, Ille de France, istočnofrizijska, Lacaune, Merinolandschaf, romanovska, solčavsko-jezerska, Suffolk i travnička pramenka, te pasmina koza alpina, sanska, burska, hrvatska šarena koza, hrvatska bijela koza i istarska koza, a na temelju Zakona o uzgoju domaćih životinja, **donijelo je u srpnju 2019. godine Rješenje kojim se Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza priznaje kao uzgojno udruženje za bavljenje uzgojem domaćih životinja s namjerom stvaranja uzgojno valjanih ovaca i koza spomenutih pasmina.** Uvidom u priloženu dokumentaciju utvrđeno je da je Savez u svojoj prijavi dostavio sve potrebne dokaze kojima potvrđuje pravnu osobnost i postojanje središnjeg ureda uzgojnog udruženja, kao i dokaze o dovoljno velikom broju uzgajivača koji sudjeluju u provedbi uzgojnih programa i populacija uzgojno valjanih životinja koje su obuhvaćene uzgojnim programima. Uz navedeno, dostavljeni su i nacrti uzgojnih programa za pasmine ovaca cigaja, creska ovca, dalmatinska pramenka, dubrovačka ovca - ruda, istarska ovca, krčka ovca, lička pramenka, paška ovca, rapska ovca, Ille de France, istočnofrizijska, Lacaune, Merinolandschaf, romanovska, solčavsko-jezerska, Suffolk i travnička pramenka te za pasmine koza alpina, sanska, burska, hrvatska šarena koza, hrvatska bijela koza i istarska koza.

Ministarstvo poljoprivrede, rješavajući zahtjev podnositelja zahtjeva - Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza za priznavanje udruge za bavljenje uzgojem uzgojno valjanih ovaca pasmina cigaja, creska ovca, dalmatinska pramenka, dubrovačka ovca - ruda, istarska ovca, krčka ovca, lička pramenka, paška ovca, rapska ovca, Ille de France, istočnofrizijska, Lacaune, Merinolandschaf, romanovska, solčavsko-jezerska, Suffolk i travnička pramenka te pasmina koza alpina, sanska, burska, hrvatska šarena koza, hrvatska bijela koza i istarska koza, na temelju Zakona o uzgoju domaćih životinja, **donijelo je u rujnu 2019. godine Rješenje kojim se odobravaju uzgojni programi za sve spomenute pasmine ovaca i koza.** U rješenju se ističe da su dostavljeni uzgojni programi sukladni Uredbi (EU) 2016/1012 te da sadrže informacije o nazivu pasmine obuhvaćene uzgojnim programom, uzgojne ciljeve kao i detaljna obilježja pasmine. Uzgojni programi sadrže informacije o geografskom području na kojem se uzgojni programi provode, informacije o sustavu identifikacije uzgojno valjanih životinja, informacije o sustavu za bilježenje rodoslovlja te selektorske i uzgojne ciljeve uzgojnog programa, informaciju o sustavima za testiranje rasta, razvoja i genetskog ili genomskog vrednovanja, informaciju o podjeli matičnih knjiga. Uzgojnim programima obuhvaćena je dovoljno velika populacija uzgojno valjanih životinja i dovoljan broj uzgajivača. U skladu sa Zakonom o uzgoju domaćih životinja, podneseni zahtjev i sva priložena dokumentacija razmotreni su na sjednici Povjerenstva za priznavanje udruženja ili organizacija i odobravanje uzgojnih programa održanoj dana 25. rujna 2019. godine, koje je iznijelo mišljenje da je zahtjev Saveza osnovan te

da je iz zahtjeva, kao i iz priloženih uzgojnih programa, razvidno da su uzgojni program za pasmine ovaca cigaja, creska ovca, dalmatinska pramenka, dubrovačka ovca - ruda, istarska ovca, krčka ovca, lička pramenka, paška ovca, rapska ovca, Ile de France, istočnofrizijska, Lacaune, Merinolandschaf, romanovska, solčavsko-jezerska, Suffolk i travnička pramenka, te pasmina koza alpina, sanska, burska, hrvatska šarena koza, hrvatska bijela koza i istarska koza usklađeni s Uredbom (EU) br. 2016/1012 i Zakonom o uzgoju domaćih životinja (NN 115/18).

U svim odobrenim uzgojnim programima navedeni su uzgojni ciljevi te mjere, postupci i metode za njihovo provođenje. Njihova osnovna svrha je provedba organiziranog i osmišljenog uzgojno selekcijskog rada, a s ciljem ne samo selekcijskog nego i gospodarskog napretka hrvatskih uzgajivača ovaca i koza.

Temeljem Zakona o uzgoju domaćih životinja, uzgojna udruženja ili uzgojne organizacije mogu trećim stranama prepustiti obavljanje specifičnih tehničkih aktivnosti povezanih s upravljanjem njihovim uzgojnim programima ostajući pri tome odgovorne za učinkovitu i dosljednu provedbu odobrenih uzgojnih programa. **Savez je kao treću stranu u obavljanju uzgojnih programa izabrao Hrvatsku agenciju za poljoprivredu i hranu.**

U Republici Hrvatskoj uzgaja se oko 550.000 rasplodnih ovaca, a uzgojno selekcijski rad u 2023. godini provodio se u populaciji od 23 pasmine ovaca s ukupnim brojem od 36.668 uzgojno valjanih grla kod 413 uzgajivača.

U Republici Hrvatskoj uzgaja se oko 65.000 rasplodnih koza, a uzgojno selekcijski rad u 2023. godini provodio se u populaciji od 7.497 grla kod 87 uzgajivača i 7 pasmina.

U nastavku donosimo pregled glavnih pokazatelja stanja uzgojno valjane populacije ovaca i koza u 2024. godini. Kao rezultate provedbe uzgojnih programa, po pasminama predstavljamo glavne pokazatelje dobivene kontrolom reproduksijskih odlika, performance testa, kontrole mliječnosti te temeljem genetskog vrednovanja uzgojno valjanih ovaca i koza.

PROVEDBA UZGOJNIH PROGRAMA U OVČARSTVU

BROJ UZGOJNO VALJANIH OVACA I UZGAJIVAČA

U Republici Hrvatskoj uzgaja se oko 550.000 rasplodnih ovaca, a uzgojno selekcijski rad u 2024. godini provodio se u populaciji od 23 pasmine, sa sveukupnim brojem od 36.668 grla kod 413 uzgajivača. Uz Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza, kao nositelja provedbe programa uzgoja svih pasmina koza u Republici Hrvatskoj, Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, Centar za stočarstvo provodi specifične aktivnosti iz uzgojnih programa (kontrola mliječnosti, kontrola reproduksijskih odlika uzgojno valjane populacije, performance testiranje i izračun uzgojnih vrijednosti).

U Republici Hrvatskoj se prema podacima iz Jedinstvenog registra domaćih životinja, na dan 31. 12. 2024. godine uzgajalo nešto više od 480 tisuća grla starijih od godinu dana, pri čemu se najveći broj ovaca uzgaja u Zadarskoj, Ličko-senjskoj i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (tablica 1).

Tablica 1 - Broj ovaca i gospodarstava prema županiji

Županija	Gospodarstva	Grla
Bjelovarsko-bilogorska	2.029	45.587
Brodsko-posavska	552	13.520
Dubrovačko-neretvanska	138	5.346
Grad Zagreb	73	1.082
Istarska	508	11.819
Karlovačka	1.328	24.573
Koprivničko-križevačka	685	9.894
Krapinsko-zagorska	582	5.663
Ličko-senjska	1.774	56.854
Međimurska	75	857
Osječko-baranjska	891	32.464
Požeško-slavonska	727	15.597
Primorsko-goranska	738	28.356
Sisačko-moslavačka	1.947	34.469
Splitsko-dalmatinska	668	37.012
Šibensko-kninska	827	37.326
Varaždinska	301	3.492
Virovitičko-podravska	741	15.929
Vukovarsko-srijemska	558	15.688
Zadarska	1.476	71.160
Zagrebačka	857	15.979
Ukupno	17.475	482.667

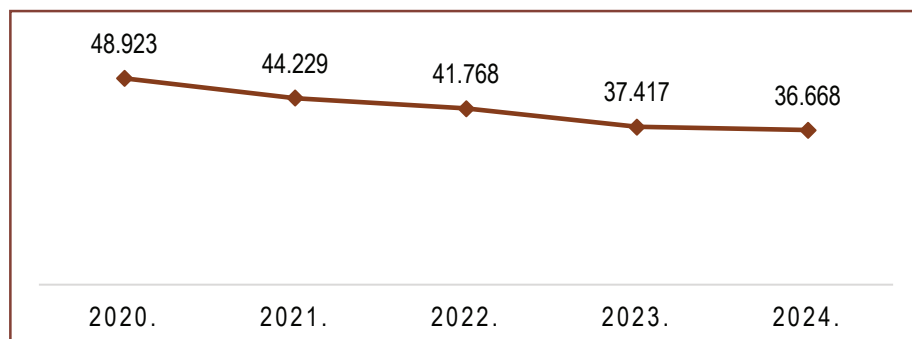
Izvor: MPŠR; Napomena: Podaci navedeni u tablici odnose se na odrasle kategorije životinja starijih od godine dana upisanih u JROK

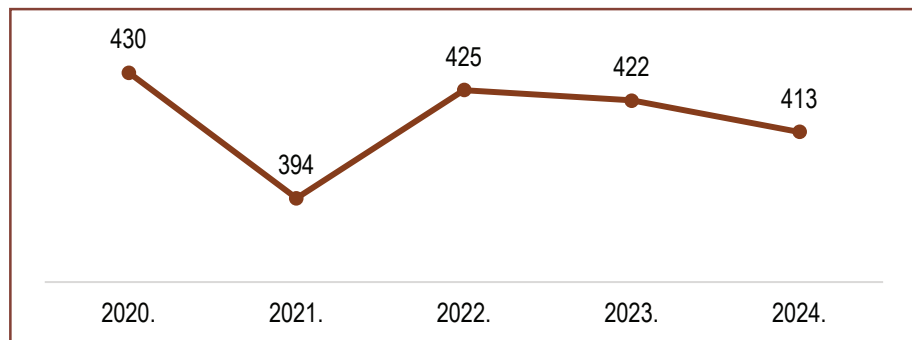
Tablica 2 - Broj uzgojno valjanih ovaca i uzgajivača po županijama

Županija	2023.		2024.	
	Grla	Uzgajivači	Grla	Uzgajivači
Bjelovarsko-bilogorska	1.650	28	1.564	33
Brodsko-posavska	484	7	497	8
Dubrovačko-neretvanska	1.093	19	1.008	17
Grad Zagreb	24	1	25	1
Istarska	1.362	13	1.292	12
Karlovačka	1.680	28	1.354	25
Koprivničko-križevačka	651	15	799	18
Krapinsko-zagorska	280	13	293	12
Ličko-senjska	8.415	41	8.163	41
Međimurska	106	3	89	3
Osječko-baranjska	1.524	38	1.474	36
Požeško-slavonska	341	11	346	12
Primorsko-goranska	1.612	19	1.535	17
Sisačko-moslavačka	765	19	673	17
Splitško-dalmatinska	4.030	24	4.080	24
Šibensko-kninska	5.177	54	5.722	54
Varaždinska	317	12	193	8
Virovitičko-podravska	843	9	835	10
Vukovarsko-srijemska	3.153	31	3.179	35
Zadarska	3.743	32	3.371	25
Zagrebačka	167	5	176	5
Ukupno	37.417	422	36.668	413

Izvor: HAPIH

Grafikon 1 - Kretanje ukupnog broja uzgojno valjanih ovaca u razdoblju od 2020. do 2024. godine

Izvor: HAPIH

Grafikon 2 - Kretanje broja uzgajivača uzgojno valjanih ovaca u razdoblju od 2020. do 2024. godine

Izvor: HAPIH

PASMINE OVACA

Uzgojni program provodi se u populaciji od 23 pasmine ovaca, od čega je 9 izvornih i 14 inozemnih pasmina. Izvorne pasmine lička (9.428) i dalmatinska pramenka (9.160 grla) čine 68,8 % uzgojno valjane populacije izvornih pasmina, a romanovska ovca sa 2.652, lacaune sa 2.376 i njemački merino sa 2.077 grla čine najbrojnije inozemne pasmine koje se uzgajaju u Republici Hrvatskoj.

Tablica 3 - Sastav uzgojno valjanih ovaca izvornih pasmina prema županiji

Pasmina	Županija	Ovce	Šilježice	Ovnovi	Ukupno
Istarska ovca	Istarska	742	125	35	902
	Šibensko-kninska	5	0	1	6
	Varaždinska	5	0	1	6
	Ukupno	752	125	37	914
Creska ovca	Primorsko-goranska	800	202	21	1.023
	Ukupno	800	202	21	1.023
Krčka ovca	Primorsko-goranska	139	32	4	175
	Ukupno	139	32	4	175
Paška ovca	Ličko-senjska	703	21	19	743
	Zadarska	2.681	152	95	2.928
	Ukupno	3.384	173	114	3.671
Dubrovačka ovca - ruda	Dubrovačko-neretvanska	762	225	21	1.008
	Šibensko-kninska	56	6	1	63
	Ukupno	818	231	22	1.071
Lička pramenka	Bjelovarsko-bilogorska	79	51	4	134
	Karlovačka	853	224	37	1.114
	Koprivničko-križevačka	17	5	1	23
	Ličko-senjska	6.278	1.003	139	7.420
	Sisačko-moslavačka	63	4	2	69
	Splitsko-dalmatinska	214	5	2	221
	Šibensko-kninska	158	102	5	265
	Zadarska	80	10	1	91
	Osječko-baranjska	83	5	3	91
	Ukupno	7.825	1.409	194	9.428
Dalmatinska pramenka	Splitsko-dalmatinska	3.402	366	91	3.859
	Šibensko-kninska	4.466	354	129	4.949
	Zadarska	330	21	1	352
	Ukupno	8.198	741	221	9.160
Cigaja	Bjelovarsko-bilogorska	14	0	1	15
	Koprivničko-križevačka	9	0	1	10
	Požeško-slavonska	66	4	2	72
	Sisačko-moslavačka	2	0	0	2
	Brodsko-posavska	186	52	6	244
	Vukovarsko-srijemska	407	56	7	470
	Virovitičko-podravska	36	10	3	49
	Osječko-baranjska	291	66	19	376
	Zagrebačka	22	0	0	22
	Ukupno	1033	188	39	1.260
Rapska ovca	Primorsko-goranska	265	51	7	323
	Ukupno	265	51	7	323
Ukupno		23.214	3.152	659	27.025

Izvor: HAPIH

Tablica 4 - Pasminski sastav uzgojno valjanih ovaca inozemnih pasmina prema županiji

Pasmina	Županija	Ovce	Šilježice	Ovnovi	Ukupno
Travnička pramenka	Bjelovarsko-bilogorska	0	24	0	24
	Sisačko-moslavačka	50	0	1	51
	Varaždinska	30	4	1	35
	Ukupno	80	28	2	110
Njemački merino	Bjelovarsko-bilogorska	61	3	4	68
	Karlovačka	13	4	2	19
	Požeško-slavonska	65	0	1	66
	Sisačko-moslavačka	102	27	4	133
	Brodsko-posavska	63	2	4	69
	Vukovarsko-srijemska	1.254	249	16	1.519
	Osječko-baranjska	171	31	1	203
	Ukupno	1.729	316	32	2.077
Suffolk	Požeško-slavonska	36	8	4	48
	Sisačko-moslavačka	112	11	13	136
	Vukovarsko-srijemska	130	1	5	136
	Ukupno	278	20	22	320
Romanovska ovca	Bjelovarsko-bilogorska	200	34	7	241
	Međimurska	79	6	4	89
	Primorsko-goranska	6	7	1	14
	Karlovačka	125	17	4	146
	Krapinsko-zagorska	122	28	4	154
	Koprivničko-križevačka	410	73	46	529
	Istarska	30	0	1	31
	Požeško-slavonska	95	9	5	109
	Sisačko-moslavačka	71	17	17	105
	Brodsko-posavska	8	0	0	8
	Šibensko-kninska	14	6	0	20
	Varaždinska	109	13	8	130
	Vukovarsko-srijemska	242	10	11	263
	Virovitičko-podravska	153	17	13	183
	Osječko-baranjska	406	93	15	514
	Grad Zagreb	23	0	2	25
	Zagrebačka	81	8	4	116
	Ukupno	2.172	338	142	2.652
Istočno-frizijska	Bjelovarsko-bilogorska	10	0	0	10
	Krapinsko-zagorska	26	5	0	31
	Ukupno	36	5	0	41
Solčavsko-jezerska	Bjelovarsko-bilogorska	370	44	18	432
	Karlovačka	74	0	1	75
	Krapinsko-zagorska	83	12	3	98
	Koprivničko-križevačka	139	19	2	160
	Sisačko-moslavačka	81	2	5	88
	Ukupno	747	77	29	853
Lacaune	Bjelovarsko-bilogorska	327	104	16	447
	Krapinsko-zagorska	10	0	0	10
	Istarska	322	20	17	359
	Brodsko-posavska	92	35	2	129
	Šibensko-kninska	306	104	9	419
	Vukovarsko-srijemska	475	58	15	548
	Virovitičko-podravska	330	112	22	464
	Ukupno	1.862	433	81	2.376
Ille de France	Bjelovarsko-bilogorska	134	36	5	175
	Koprivničko-križevačka	41	7	2	50
	Požeško-slavonska	36	12	3	51
	Sisačko-moslavačka	61	2	7	70
	Brodsko-posavska	40	5	2	47
	Vukovarsko-srijemska	164	68	11	243
	Virovitičko-podravska	107	8	4	119
	Osječko-baranjska	146	5	4	155
	Zagrebačka	51	11	1	63
	Ukupno	780	154	39	973
Clun Forest	Virovitičko-podravska	17	1	2	20
	Ukupno	17	1	2	20
Kamerunska ovca	Varaždinska	22	0	0	22
	Ukupno	22	0	0	22

Pasmina	Županija	Ovce	Šilježice	Ovnovi	Ukupno
Berrichon du Cher	Osječko-baranjska	20	0	0	20
	Ukupno	20	0	0	20
Dorper	Bjelovarsko-bilogorska	16	0	2	18
	Koprivničko-križevačka	13	8	6	27
	Osječko-baranjska	20	10	1	31
	Ukupno	49	18	9	76
Texel	Osječko-baranjska	67	15	2	84
	Ukupno	67	15	2	84
Kerry Hill	Sisačko-moslavačka	16	2	1	19
	Ukupno	16	2	1	19
Ukupno		7.875	1.407	361	9.643

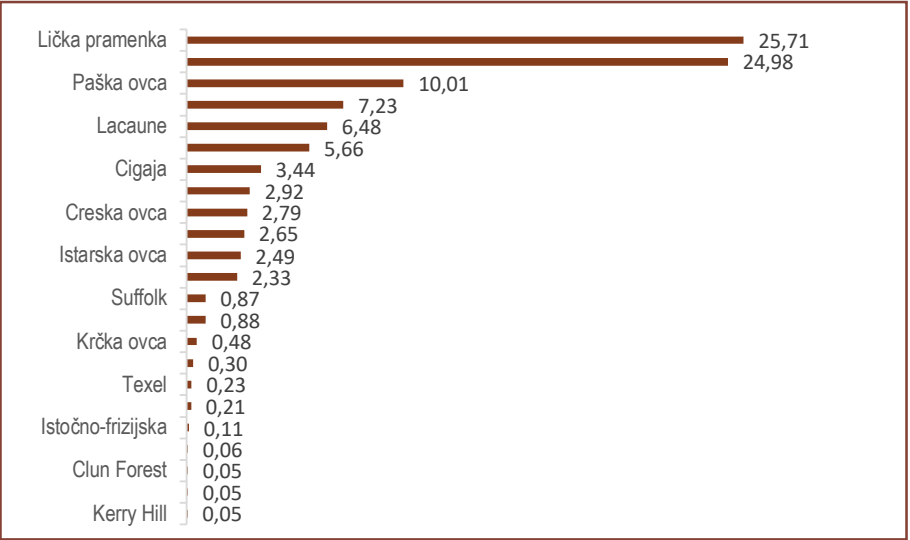
Izvor: HAPIH

Tablica 5 - Pasmine uzgojno valjanih ovaca prema kategoriji

Pasmina	2023.		2024.				
	Grla	Uzgajivači	Ovce	Šiljezice	Ovnovi	Sva grla	Uzgajivači
Istarska ovca	1.002	12	752	125	37	914	12
Creska ovca	1.155	4	800	202	21	1.023	4
Krčka ovca	107	2	139	32	4	175	3
Paška ovca	3.627	32	3.384	173	114	3.671	27
Dubrovačka ruda	1.149	20	818	231	22	1.071	18
Lička pramenka	9.834	72	7.825	1.409	194	9.428	74
Dalmatinska pramenka	8.996	72	8.198	741	221	9.160	70
Cigaja	1.239	22	1033	188	39	1.260	28
Rapska ovca	331	12	265	51	7	323	9
Travnička pramenka	432	3	80	28	2	110	3
Merinolandschaf	2.020	20	1.729	316	32	2.077	20
Suffolk	339	7	278	20	22	320	7
Romanovska ovca	2.932	74	2.172	338	142	2.652	70
Istočnofrizijska	46	4	36	5	0	41	3
Solčavsko-jezerska	954	16	747	77	29	853	14
Lacaune	2.210	16	1.862	433	81	2.376	16
Ille de France	846	27	780	154	39	973	26
Clun Forest	20	1	17	1	2	20	1
Kamerunska	23	1	22	0	0	22	1
Berrichon du Cher	23	1	20	0	0	20	1
Dorper	37	2	49	18	9	76	4
Kerry Hill	16	1	16	2	1	19	1
Texel	79	1	67	15	2	84	1
Ukupno	37.417	422	31.089	4.559	1.020	36.668	413

Izvor: HAPIH

Grafikon 3 - Udio pojedine pasmine u ukupnoj uzgojno valjanoj populaciji ovaca

Izvor: HAPIH

REPRODUKCIJSKE ODLIKE UZGOJNO VALJANIH OVACA

Tablica 6 - Reprodukcijske odlike uzgojno valjanih ovaca

Pasmina	Broj ovaca	Broj janjenja	Broj janjadi	Indeks janjenja*	Veličina legla**
Berrichon du Cher	17	17	18	1,00	1,06
Cigaja	730	740	785	1,01	1,06
Clun Forest	2	2	2	1,00	1,00
Creska ovca	187	187	187	1,00	1,00
Dalmatinska pramenka	5400	5752	5887	1,07	1,02
Dorper	42	43	55	1,02	1,28
Dubrovačka ovca - ruda	540	542	546	1,00	1,01
Ille de France	671	731	871	1,09	1,19
Istarska ovca	460	472	502	1,03	1,06
Istočno-frizijska	29	29	31	1,00	1,07
Kamerunska ovca	20	30	33	1,50	1,10
Kerry Hill	1	1	1	1,00	1,00
Krčka ovca	37	37	37	1,00	1,00
Lacaune	1482	1528	1867	1,03	1,22
Lička pramenka	5433	5617	5936	1,03	1,06
Njemački merino	1408	1443	1501	1,02	1,04
Paška ovca	3360	3814	4005	1,14	1,05
Rapska ovca	125	127	131	1,02	1,03
Romanovska ovca	1918	2043	3023	1,07	1,48
Solčavsko-jezerska	599	650	700	1,09	1,08
Suffolk	148	151	161	1,02	1,07
Texel	64	64	64	1,00	1,00
Travnička pramenka	24	24	40	1,00	1,67
Ukupno	22.833	24.186	26.531	1,06	1,10

Izvor: HAPIH, *Indeks janjenja = broj janjenja / broj ovaca;
**veličina legla = broj janjadi / broj janjenja

PERFORMANCE TEST

Tablica 7 - Rezultati performance field testa muške janjadi

Pasmina	Ovnovi	Porodna težina (kg)	Dnevni prirast (kg)	Težina na kraju testa (kg)
Cigaja	26	3,5	0,29	34,16
Creska ovca	2	4,0	0,20	25,18
Dalmatinska pramenka	50	3,6	0,21	25,76
Dorper	9	3,9	0,27	31,93
Ille de France	49	4,4	0,34	40,54
Istarska ovca	11	4,2	0,24	29,24
Kerry Hill	1	3,3	0,29	33,73
Lacaune	24	4,0	0,31	36,79
Lička pramenka	42	3,7	0,26	31,21
Njemački merino	21	5,0	0,32	38,17
Romanovska ovca	83	3,0	0,31	35,16
Solčavsko-jezerska	20	4,6	0,32	37,49
Suffolk	13	4,5	0,37	43,15
Texel	3	2,0	0,33	36,64
Ukupno	354	3,8	0,29	34,23

Izvor: HAPIH

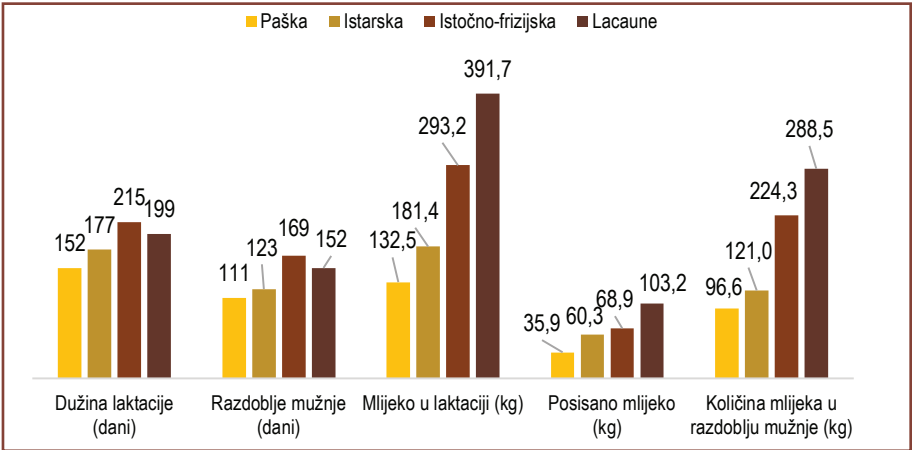
KONTROLA MLIJEČNOSTI

Tablica 8 - Ukupan broj zaključenih laktacija prema pasmini

Pasmina	Godina				
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Istočnofrizijska ovca	56	57	40	41	36
Istarska ovca	296	562	466	235	118
Paška ovca	1.555	2.069	1.849	2.433	2.376
Lacaune	734	749	464	819	765
Ukupno	2.641	3.437	2.819	3.528	3.295

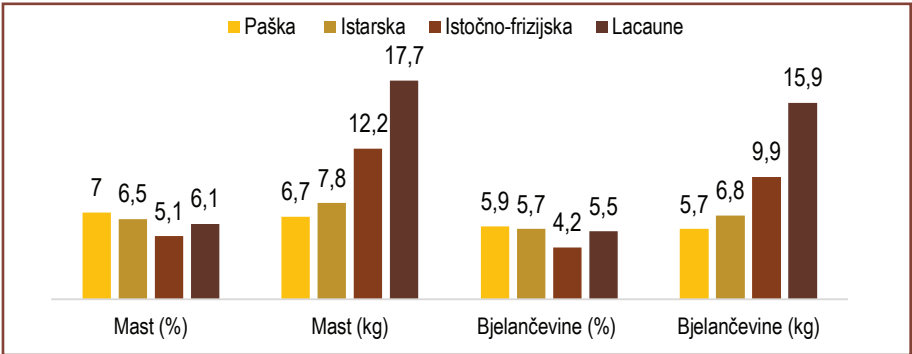
Izvor: HAPIH

Grafikon 4 -Prosječne laktacijske vrijednosti prema pasmini

Izvor: HAPIH

Grafikon 5 -Mliječna mast i bjelančevine prema pasmini

Izvor: HAPIH

GENETSKO VREDNOVANJE OVACA

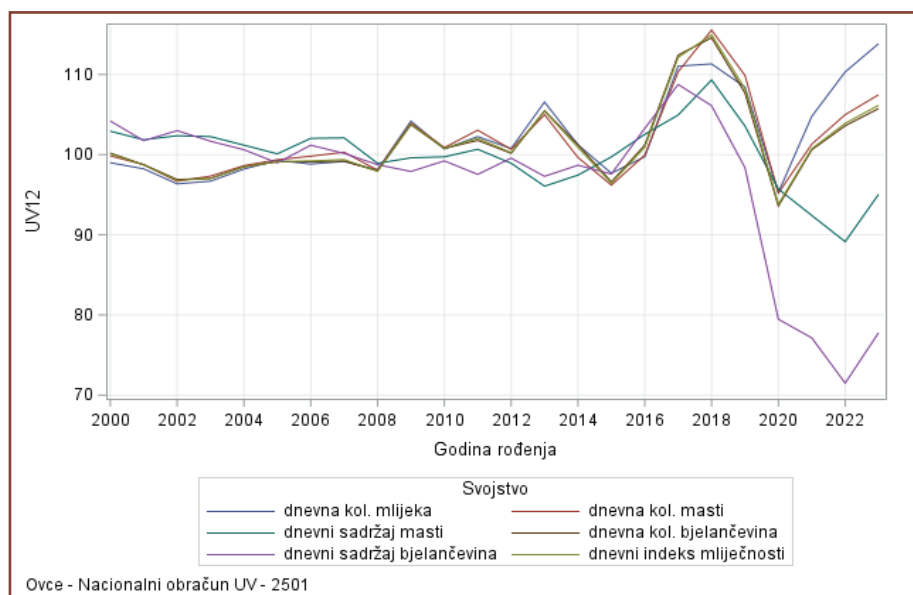
Procjena uzgojnih vrijednosti (UV) životinja istočno frizijske, paške i istarske pasmine ovaca provodi se za svojstva mliječnosti i zdravlje vimena (broj somatskih stanica), a temelji se na podacima proizvodnje mlijeka (zapisi dnevnih kontrola mliječnosti prikupljenih iz AT i B4 metode) i informacijama porijekla. Za procjenu UV koristi se model s dnevnim zapisima (*engl. test-day model*), a procjena se provodi za svojstva dnevne količine mlijeka, količine i sadržaja mliječne masti i bjelančevina, te broja somatskih stanica odvojeno po pasminama. Statistički model za procjenu UV svojstava dnevne količine mlijeka, mliječne masti i bjelančevina uključuje fiksni utjecaj sezone janjenja, dok je stadij laktacije modeliran Ali-Schaefferovom laktacijskom krivuljom ugnježđenom unutar rednog broja laktacije i veličine legla. Starost kod janjenja opisana je linearnom regresijom ugnježđenom unutar rednog broja laktacije. Direktni aditivni genetski utjecaj, stado, interakcija stado-dan kontrole i permanentni utjecaj okoliša unutar laktacije uključeni su u model kao slučajni utjecaji. U statističkom modelu za procjenu UV za svojstva sadržaja mliječne masti i bjelančevina, te broja somatskih stanica korišteni su isti utjecaji osim starosti kod janjenja, dok je utjecaj veličine legla modeliran kao fiksni utjecaj s razredima.

Na osnovi procjenjene UV za količinu mliječne masti i bjelančevina računa se indeks mliječnosti u kojem je ekonomska težina za količinu bjelančevina dvaput veća nego za mliječnu mast. Pored apsolutnih vrijednosti, UV za svako svojstvo se standardiziraju na srednju vrijednost 100 uz standardnu devijaciju od 12 bodova (tzv. standardizirana UV ili UV12). Životinje bolje od prosjeka imaju standardiziranu UV iznad 100 bodova. Za svaku životinju se, pored apsolutne i standardizirane UV navedenih svojstava, izračunava i pouzdanost procjene UV.

Genetski trendovi za svojstva mliječnosti i broja somatskih stanica

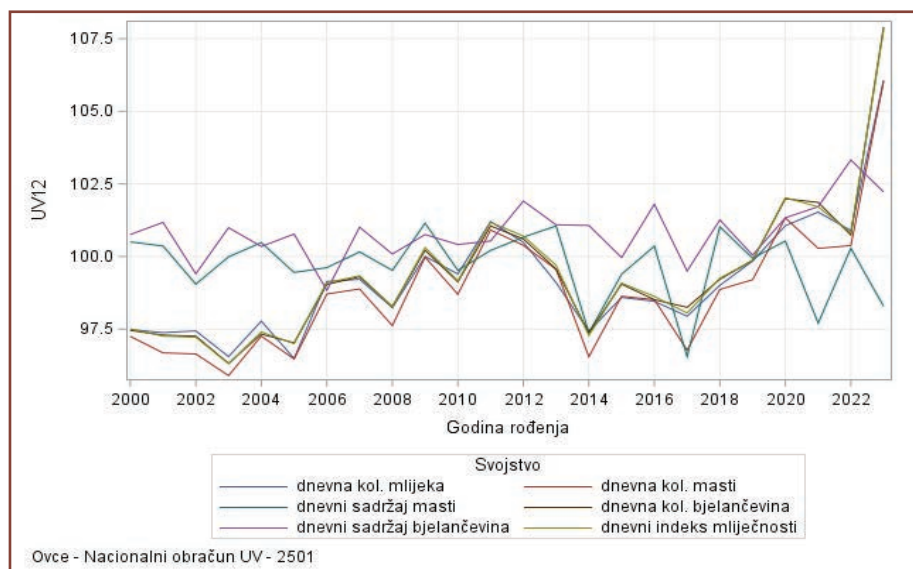
Genetski trendovi za svojstva mliječnosti izračunati su kao prosječna UV po godini rođenja i prikazani odvojeno po pasmini za životinje sa službenom UV (minimalna točnost procjenjene UV od 50 %). Na grafikonima ispod su prikazane standardizirane UV (UV12) gdje se vrijednost od 100 smatra prosjekom, a sve iznad 100 označava napredak.

Grafikon 6 - Genetski trend za svojstva mliječnosti kod istočnofrizijske ovce

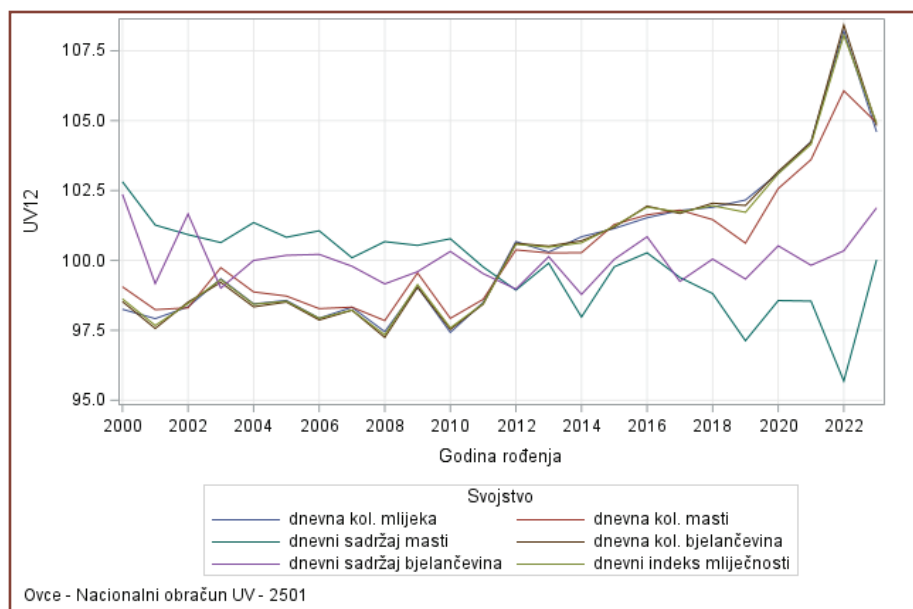
Izvor: HAPIH

Grafikon 7 - Genetski trend za svojstva mliječnosti kod istarske ovce

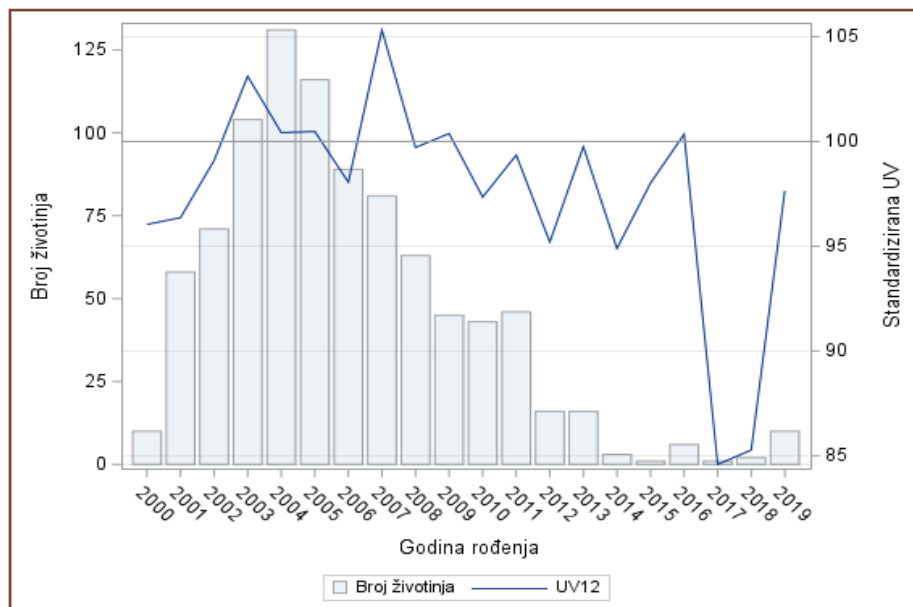
Izvor: HAPIH

Grafikon 8 - Genetski trend za svojstva mliječnosti kod paške ovce

Izvor: HAPIH

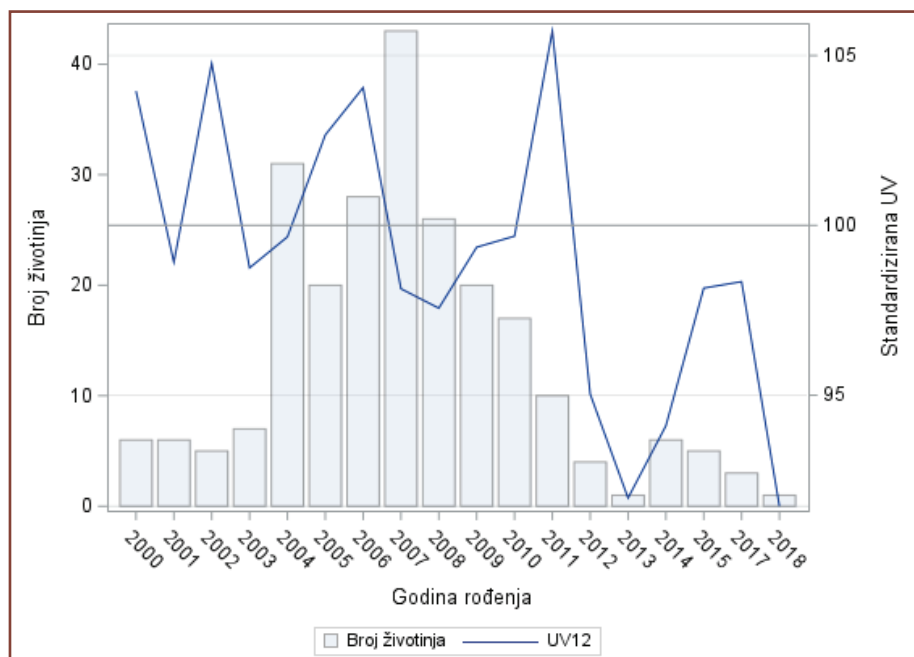
Grafikon 9 - Genetski trend za svojstvo broja somatskih stanica za istočno frizijske ovce

Izvor: HAPIH

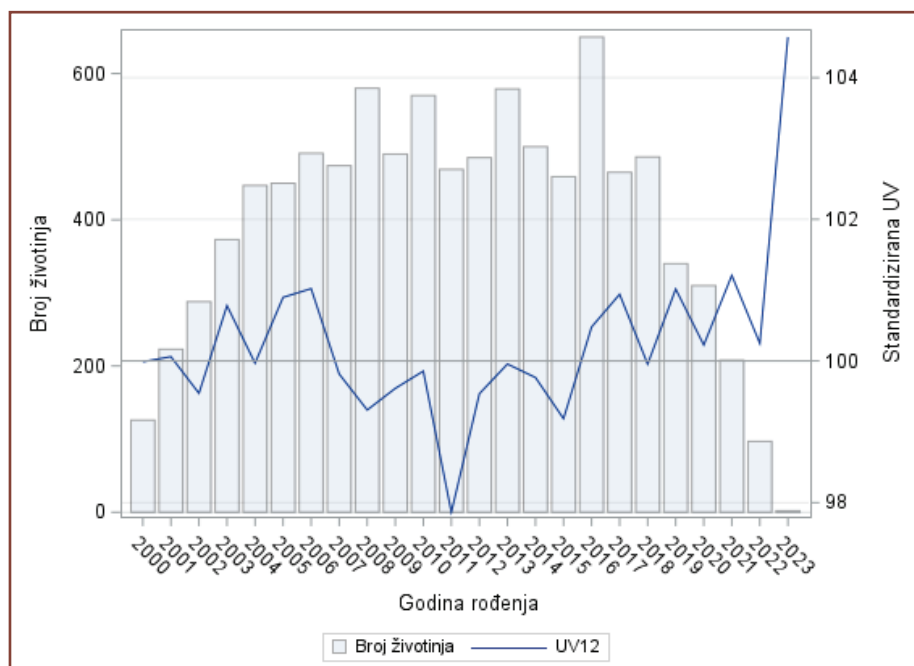

Grafikon 10 - Genetski trend za svojstvo broja somatskih stanica za istarsku ovcu

Izvor: HAPIH

Grafikon 11 - Genetski trend za svojstvo broja somatskih stanica za pašku ovcu

Izvor: HAPIH

PROVEDBA UZGOJNIH PROGRAMA U KOZARSTVU

BROJ UZGOJNO VALJANIH KOZA I UZGAJIVAČA

U Republici Hrvatskoj uzgaja se oko 65.000 rasplodnih koza, a uzgojno selekcijski rad u 2024. godini provodio se u populaciji od 7 pasmina, sa sveukupnim brojem od 7.497 grla kod 87 uzgajivača. Uz Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza, kao nositelja provedbe programa uzgoja svih pasmina koza u Republici Hrvatskoj, Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, Centar za stočarstvo provodi specifične aktivnosti iz uzgojnih programa (kontrola mliječnosti, kontrola reproduksijskih odlika uzgojno valjane populacije, performance testiranja i izračun uzgojnih vrijednosti).

U Republici Hrvatskoj se prema podacima iz Jedinstvenog registra domaćih životinja, na dan 31.12.2024. godine uzgajalo nešto više od 58 tisuća grla starijih od godinu dana, pri čemu se najveći broj koza uzgaja u Splitsko-dalmatinskoj, Zadarskoj i Šibensko-kninskoj županiji.

Tablica 9 - Broj koza i gospodarstava prema županiji

Županija	Gospodarstva	Grla
Bjelovarsko-bilogorska	201	2.511
Brodsko-posavska	89	583
Dubrovačko-neretvanska	134	2.341
Grad zagreb	70	286
Istarska	283	3.078
Karlovačka	189	1.298
Koprivničko-križevačka	94	1.525
Krapinsko-zagorska	123	529
Ličko-senjska	165	2.043
Međimurska	42	1.737
Osječko-baranjska	206	1.260
Požeško-slavonska	113	877
Primorsko-goranska	170	1.589
Sisačko-moslavačka	270	2.210
Splitsko-dalmatinska	462	11.689
Šibensko-kninska	371	5.423
Varaždinska	109	3.815
Virovitičko-podravska	165	1.117
Vukovarsko-srijemska	166	1.097
Zadarska	406	11.361
Zagrebačka	261	1.822
Ukupno	4.089	58.191

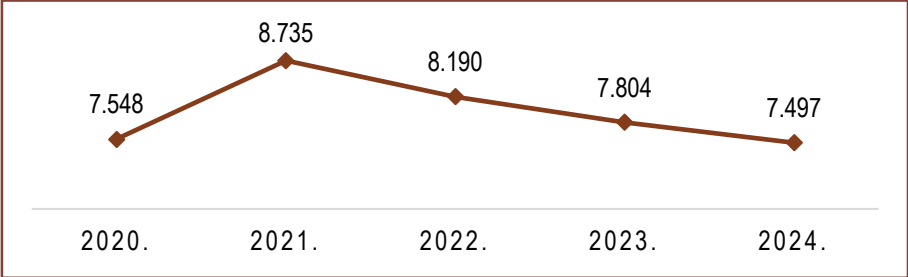
Izvor: MPŠR; Napomena: Podaci navedeni u tablici odnose se na odrasle kategorije životinja starijih od godine dana upisanih u JROK

Tablica 10 - Brojno uzgojno valjanih koza i uzgajivača

Županija	2023.		2024.	
	Grla	Uzgajivači	Grla	Uzgajivači
Zagrebačka	268	4	127	3
Varaždinska	1.222	12	1.472	11
Međimurska	2.581	32	1.935	20
Koprivničko-križevačka	724	7	1036	10
Bjelovarsko-bilogorska	192	1	196	1
Dubrovačko-neretvanska	406	5	403	5
Sisačko-moslavačka	76	2	73	2
Virovitičko-podravska	17	1	19	1
Osječko-baranjska	25	3	20	2
Istarska	139	6	173	8
Zadarska	1.441	16	1.466	14
Šibensko-kninska	614	12	489	9
Splitsko-dalmatinska	99	1	88	1
Ukupno	7.804	102	7.497	87

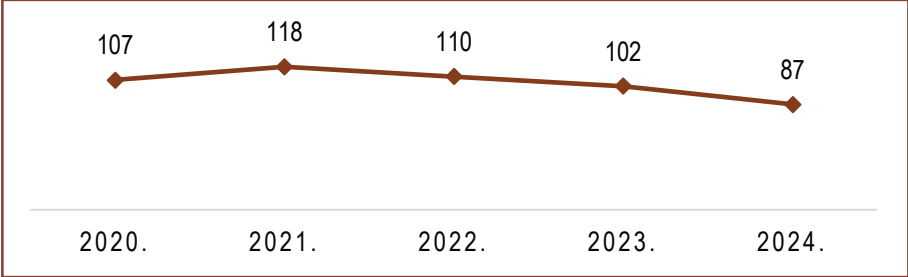
Izvor: HAPIH

Grafikon 12 - Kretanje ukupnog broja uzgojno valjanih koza u razdoblju od 2020. do 2024. godine

Izvor: HAPIH

Grafikon 13 - Kretanje broja uzgajivača uzgojno valjanih koza u razdoblju od 2020. do 2024. godine

Izvor: HAPIH

PASMINE KOZA

Uzgojni program provodi se u populaciji od sedam pasmina koza, od čega su tri izvorne i četiri inozemne pasmine. Uzgojno udruženje je Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza, dok Centar za stočarstvo HAPIH-a provodi specifične aktivnosti iz uzgojnog programa.

Tablica 3 - Pasminski sastav uzgojno valjanih koza po županijama

Pasmina	Županija	Koze	Jarice	Jarčevi	Ukupno
Alpina	Bjelovarsko-bilogorska	149	43	4	196
	Međimurska	1.457	319	44	1.820
	Koprivničko-križevačka	622	208	24	854
	Varaždinska	940	229	33	1.202
	Osječko-baranjska	11	0	1	12
	Zagrebačka	72	8	2	82
	Ukupno	3.251	807	108	4.166
Sanska koza	Međimurska	83	6	2	91
	Koprivničko-križevačka	152	8	7	167
	Šibensko-kninska	34	1	2	37
	Varaždinska	185	64	13	262
	Virovitičko-podravska	14	1	4	19
	Zagrebačka	45	0	0	45
	Ukupno	513	80	28	621
Burska koza	Koprivničko-križevačka	3	3	1	7
	Sisačko-moslavačka	25	0	1	26
	Osječko-baranjska	7	0	1	8
	Ukupno	35	3	3	41
Hrvatska bijela koza	Dubrovačko-neretvanska	15	11	0	26
	Šibensko-kninska	160	28	7	195
	Zadarska	60	9	7	76
	Ukupno	235	48	14	297
Murciano-Granadina	Sisačko-moslavačka	33	8	6	47
	Koprivničko-križevačka	5	3	0	8
	Ukupno	38	11	6	55

Pasmina	Županija	Koze	Jarice	Jarčevi	Ukupno
Hrvatska šarena koza	Međimurska	18	5	1	24
	Dubrovačko-neretvanska	284	91	2	377
	Splisko-dalmatinska	76	9	3	88
	Šibensko-kninska	185	65	7	257
	Varaždinska	7	0	1	8
	Zadarska	1.085	250	55	1.390
	Ukupno	1.655	420	69	2.144
Istarska koza	Istarska	124	34	15	173
	Ukupno	124	34	15	173
Ukupno		5.851	1.403	243	7.497

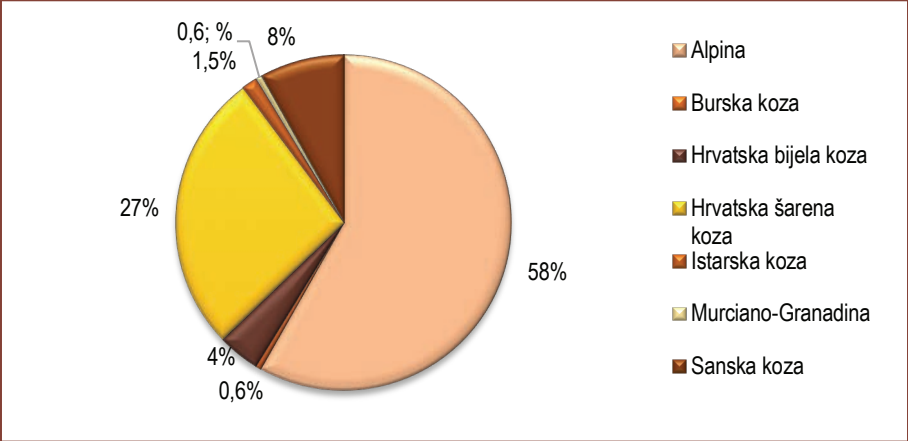
Izvor: HAPIH

Tablica 12 - Pasmine uzgojno valjanih koza prema kategoriji

Pasmina	2023.		2024.				
	Grla	Uzgajivači	Koze	Jarice	Jarčevi	Sva grla	Uzgajivači
Alpina	4.540	47	3.251	807	108	4.166	36
Sanska	630	12	513	80	28	621	8
Burska koza	46	3	35	3	3	41	3
Hrvatska bijela koza	316	8	235	48	14	297	7
Hrvatska šarena koza	2.108	26	1.655	420	69	2.144	23
Istarska koza	120	5	124	34	15	173	8
Murciano-Granadina	44	1	38	11	6	55	2
Ukupno	7.804	102	5.851	1.403	243	7.497	87

Izvor: HAPIH

Grafikon 14 - Udio pojedine pasmine u ukupnoj uzgojno valjanoj populaciji koza, %

Izvor: HAPIH

REPRODUKCIJSKE ODLIKE UZGOJNO VALJANIH KOZA

Tablica 13 - Reprodukcijske odlike uzgojno valjanih koza

Pasmina	Koze	Broj jarenja	Broj jaradi	Indeks jarenja*	Veličina legla**
Alpina	2.962	2.993	3.229	1,01	1,08
Burska koza	30	32	42	1,07	1,31
Hrvatska bijela koza	164	170	238	1,04	1,40
Hrvatska šarena koza	1.418	1.426	1.578	1,01	1,11
Istarska koza	61	65	81	1,07	1,25
Murciano-Granadina	25	26	42	1,04	1,62
Sanska koza	340	355	487	1,04	1,37
Ukupno	5.000	5.067	5.697	1,01	1,12

Izvor: MP i HAPIH,

*Indeks jarenja = broj jarenja / broj koza; **Veličina legla = broj jaradi / broj jarenja

PERFORMANCE TEST

Tablica 14 - Rezultati performance field testa muške jaradi

Pasmina	Jarčevi	Porodna težina (kg)	Dnevni prirast (kg)	Težina na kraju testa (kg)
Alpina	32	3,4	0,21	25,76
Hrvatska bijela koza	5	2,6	0,22	25,28
Hrvatska šarena koza	18	2,2	0,20	23,05
Istarska koza	10	3,0	0,17	20,29
Murciano-Granadina	3	1,7	0,19	21,60
Sanska koza	3	2,8	0,19	22,23
Ukupno	71	2,6	0,20	23,04

Izvor: HAPIH; Napomena: Jarčevi burske koze nisu testirani u 2024. godini

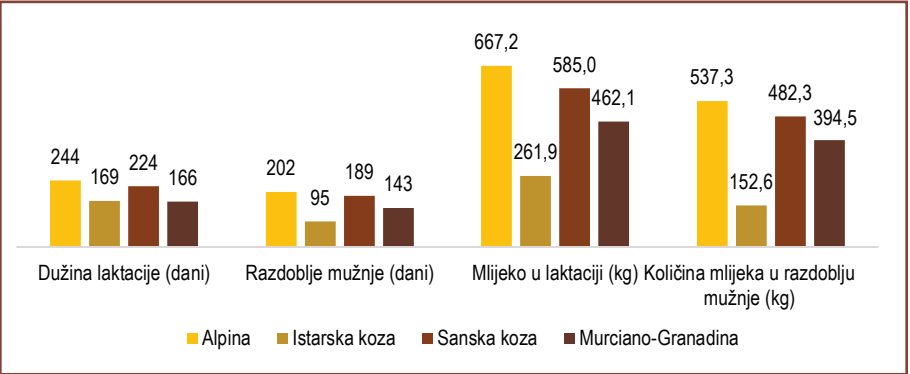
KONTROLA MLIJEČNOSTI

Tablica 15 - Ukupan broj obrađenih laktacija prema pasmini

Pasmina	Godina					
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Istočnofrizijska ovca	2.691	2.576	2.863	3.068	3.297	2.761
Istarska ovca	0	0	0	0	0	17
Paška ovca	498	439	404	411	382	211
Lacaune	0	0	0	0	4	5
Ukupno	3.189	3.015	3.267	3.479	3.683	2.994

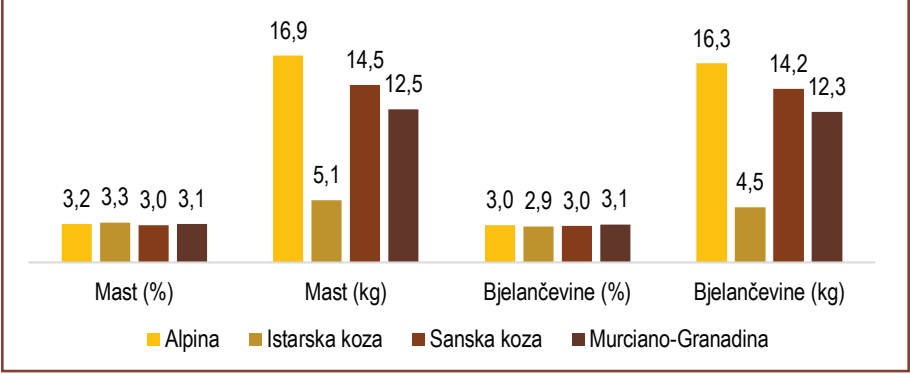
Izvor: HAPIH

Grafikon 15 - Prosječne laktacijske vrijednosti prema pasmini

Izvor: MP i HAPIH

Grafikon 16 - Mliječna mast i bjelančevine prema pasmini

Izvor: MP i HAPIH

GENETSKO VREDNOVANJE KOZA

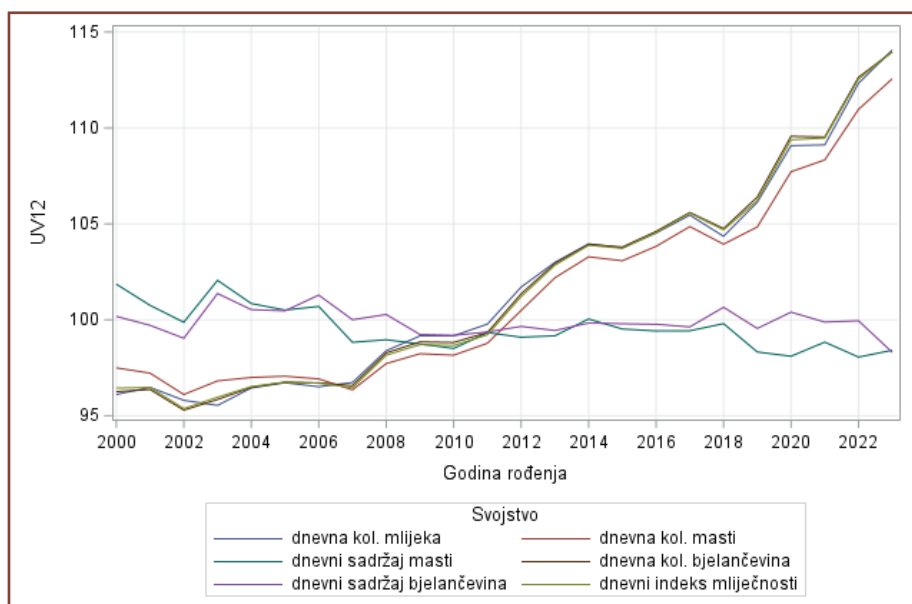
Procjena uzgojnih vrijednosti (UV) životinja alpina i sanske pasmine koza provodi se za svojstva mliječnosti i zdravlja vimena (broj somatskih stanica), a temelji se na podacima proizvodnje mlijeka (zapisi dnevnih kontrola mliječnosti prikupljenih iz AT i B4 metode) i informacijama porijekla. Za procjenu UV koristi se model s dnevnim zapisima (*engl. test-day model*), a procjena UV provodi se za svojstva dnevne količine mlijeka, količine i sadržaja mliječne masti i bjelančevina, te broja somatskih stanica. Statistički model za procjenu UV svojstava dnevne količine mlijeka, mliječne masti i bjelančevina uključuje fiksni utjecaj pasmine i sezone janjenja, dok je stadij laktacije modeliran koristeći Legendre funkciju četvrtog stupnja ugniježđenu unutar rednog broja laktacije i veličine legla. Direktni aditivni genetski utjecaj, stado, interakcija stado-dan kontrole i permanentni utjecaj okoliša unutar laktacije uključeni su u model kao slučajni utjecaji. U statističkom modelu za procjenu sadržaja mliječne masti i bjelančevina, te broja somatskih stanica korišteni su isti utjecaji samo što je utjecaj veličine legla modeliran kao fiksni utjecaj s razredima.

Na osnovi procjenjene UV za količinu mliječne masti i bjelančevina računa se i tzv. indeks mliječnosti. U indeksu je ekonomska težina za količinu bjelančevina dvaput veća nego za mliječnu mast. Pored apsolutnih vrijednosti, UV za svako svojstvo se standardiziraju na srednju vrijednost 100 uz standardnu devijaciju od 12 bodova. Životinje bolje od prosjeka imaju standardiziranu UV iznad 100 bodova. Za svaku životinju se, pored apsolutne i standardizirane UV navedenih svojstava izračunava i pouzdanost procjene UV.

Genetski trendovi za svojstva mliječnosti i broja somatskih stanica

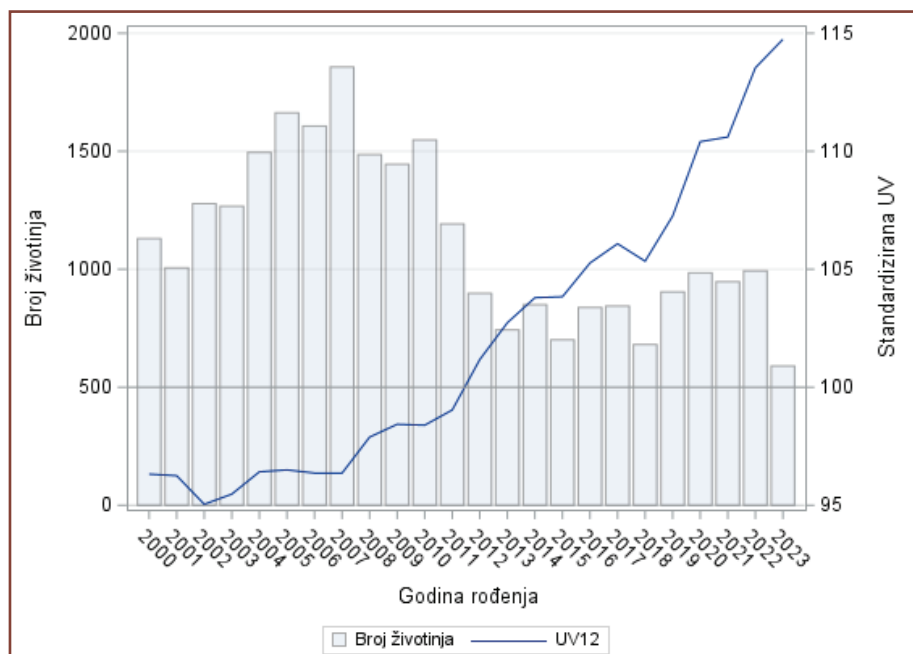
Genetski trendovi za svojstva mliječnosti izračunati su kao prosječna UV po godini rođenja i prikazani odvojeno po pasmini za životinje sa službenom UV (minimalna točnost procjene UV od 50 %). Na grafikonima ispod su prikazane standardizirane UV (UV12) gdje se vrijednost od 100 smatra prosjekom, a sve iznad 100 označava napredak.

Grafikon 17 - Genetski trend za svojstva mliječnosti kod alpina i sanske pasmine koza

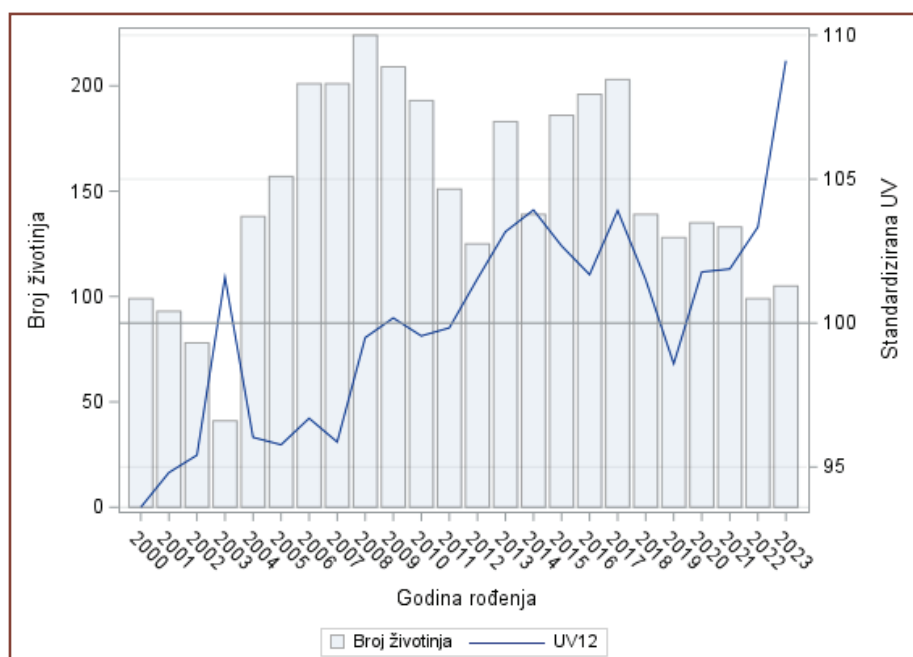
Izvor: HAPIH

Grafikon 18 - Genetski trend za svojstvo indeks mliječnosti za pasminu koza alpina

Izvor: HAPIH

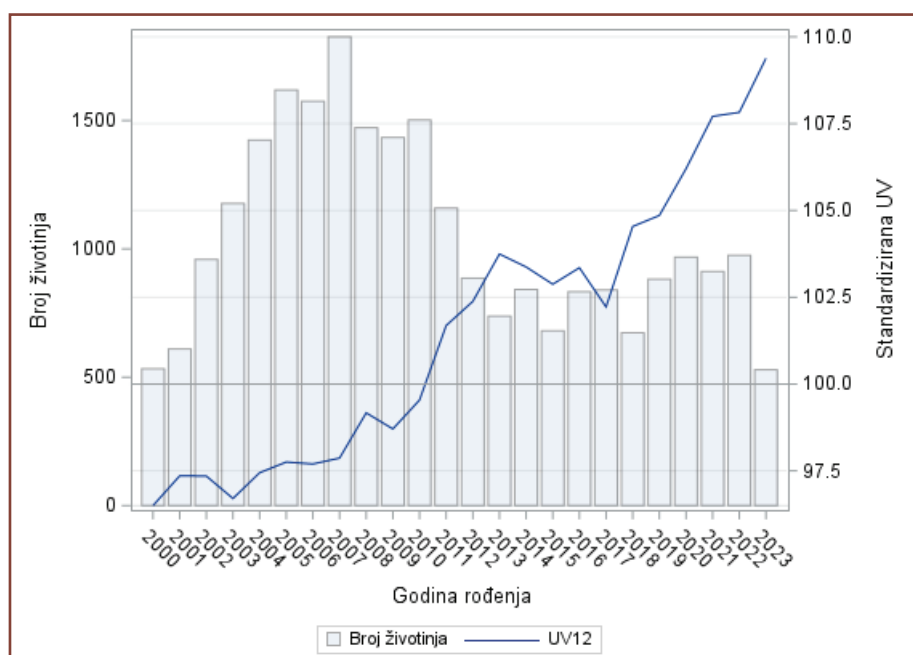
Grafikon 19 - Genetski trend za svojstvo indeks mliječnosti za sansku pasminu koza

Izvor: HAPIH

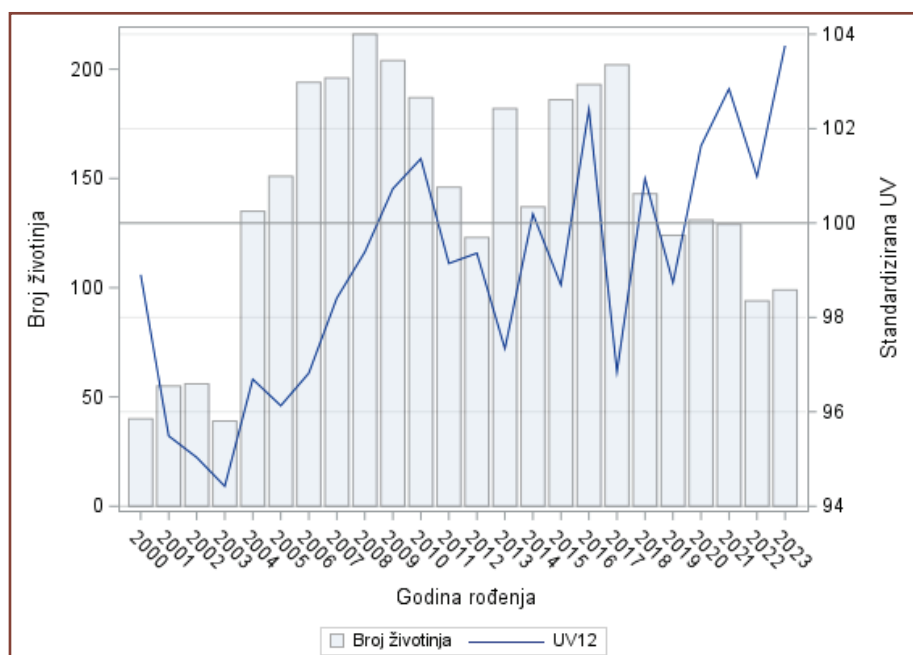

Grafikon 20 - Genetski trend za svojstvo broja somatskih stanica za pasminu koza alpina

Izvor: HAPIH

Grafikon 21 - Genetski trend za svojstvo broja somatskih stanica za sansku pasminu koza

Izvor: HAPIH

3.

OSTALE AKTIVNOSTI I DOGAĐANJA

DRŽAVNA STOČARSKA IZLOŽBA - GUDOVAC 2025.

Na Sajamskom prostoru Gudovac u periodu od 13. do 15. rujna 2024. godine održan je tridesetprvi po redu Jesenski međunarodni bjelovarski sajam, na kojem je sudjelovalo preko 300 izlagača iz raznih grana poljoprivrede, gospodarstva, obrtništva i turizma Hrvatske, ali i susjednih zemalja.

U okviru Jesenskog međunarodnog bjelovarskog sajma održana je i državna stočarska izložba koja predstavlja mjesto gdje se tradicionalno prezentiraju trendovi modernog stočarstva i uzgoja domaćih životinja.

Na državnoj izložbi sudjelovalo je ukupno 180 izlagača sa više od 400 grla/kljunova uzgojno valjanih domaćih životinja od čega je u ovčarskom i kozarskom dijelu predstavljeno 30 kolekcija. Izložena su grla 8 pasmina ovaca, te 1 pasmine koza. Već tradicionalno u ovčarskom dijelu izložbe dominirale su inozemne pasmine ovaca za proizvodnju mesa.

U ovčarskom dijelu izložbe grla su prilikom ocjenjivanja i dodjeljivanja nagrada podijeljena u 3 zasebne kategorije: konvencionalne pasmine/inozemne pasmine – hrvatski uzgoj, hrvatske izvorne i ugrožene pasmine, te romanovska pasmina – hrvatski uzgoj. Grla izložena u kozarskom dijelu izložbe ocjenjivala su se zasebno.

U ovčarskom dijelu su proglašena dva šampionska grla: za konvencionalne pasmine/inozemne pasmine-hrvatski uzgoj i hrvatske izvorne i ugrožene pasmine. Za najljepše grlo u kozarskom dijelu izložbe izabran je jarac Snježane Buić pasmine istarska koza.

Nagrađena grla u ovčarskom dijelu izložbe

KONVENCIONALNE PASMINE/INOZEMNE PASMINE – HRVATSKI UZGOJ

OVNOVI		
Dodijeljeno mjesto	Pasmina	Uzgajivač
1. Nagrada	Suffolk	Rahela Buban
2. Nagrada	Njemački merino	Đurđa Cindrić
3. Nagrada	Lacaune	Nenad Radošević
KOLEKCIJE OVACA		
Dodijeljeno mjesto	Pasmina	Uzgajivač
1. Nagrada	Njemački merino	Đurđa Cindrić
2. Nagrada	Njemački merino	Milomir Uzelac
2. Nagrada	suffolk	Rahela Buban

HRVATSKE IZVORNE I UGROŽENE PASMINE

OVNOVI

Dodijeljeno mjesto	Pasmina	Uzgajivač
1. Nagrada	Lička pramenka	Matea Mihalić
2. Nagrada	Lička pramenka	Toni Mihalić
3. Nagrada	Istarska ovca	Vanesa Murtić

KOLEKCIJE OVACA

Dodijeljeno mjesto	Pasmina	Uzgajivač
1. Nagrada	Istarska ovca	Vanesa Murtić
2. Nagrada	Lička pramenka	Mario Frketić
3. Nagrada	Lička pramenka	Matea Mihalić

ROMANOVSKA PASMINA – HRVATSKI UZGOJ

MLADI OVNOVI

Dodijeljeno mjesto	Uzgajivač
1. Nagrada	Mario Fabijanac
2. Nagrada	Kristina Banić
3. nagrada	Kristina Banić

ŠILJEŽICE

Dodijeljeno mjesto	Uzgajivač
1. Nagrada	Mario Fabijanac
2. Nagrada	Mario Fabijanac
3. nagrada	Kristina Banić

OVNOVI

Dodijeljeno mjesto	Uzgajivač
1. Nagrada	Mario Fabijanac
2. Nagrada	Kristina Banić
3. nagrada	Nenad Seleš

OVCE

Dodijeljeno mjesto	Uzgajivač
1. Nagrada	Kristina Banić
2. Nagrada	Mario Fabijanac
3. nagrada	Vladimir Vlajinić

ŠAMPIONSKO GRLO IZLOŽBE – INOZEMNE PASMINE, HRVATSKI UZGOJ

Životni broj	HR 332675761
Pasma	Njemački merino
Uzgajivač	Milomir Uzelac

ŠAMPIONSKO GRLO IZLOŽBE – HRVATSKE IZVORNE I UGROŽENE PASMINE

Životni broj	HR 131930578
Pasma	Lička pramenka
Uzgajivač	Mario Frketić

Tijekom sajma održana panel rasprava o budućim izgledima ovčarstva i kozarstva

U Gudovcu je, zadnjeg dana održavanja Sajma, 15. 9. 2024., održana panel rasprava na temu stanja i budućih izgleda ovčarstva i kozarstva u Republici Hrvatskoj. Panel su organizirali Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva te Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu.

Uvodno predavanje o stanju ovčarstva i kozarstva u Republici Hrvatskoj održala je načelnica Odjela za ovčarstvo i kozarstvo u Ministarstvu poljoprivrede Tatjana Sinković, dipl. ing. agr. koja je ujedno i moderirala panel raspravom. U svojstvu panelista na pitanja moderatorice panela te nazočnih uzgajivača i uzgajivača ovaca i koza odgovarali su predsjednik Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza Tomislav Vidas, iz Ministarstva poljoprivrede ravnateljica Uprave za potpore i ruralni razvoj Željka Gudelj Velaga, dipl. ing. agr. i ravnatelj Uprave za stočarstvo doc. dr. sc. Zdravko Barać, iz Agronomskog fakulteta u Zagrebu prof. dr. sc. Boro Mioč i voditelj sektora u HAPIH-u dr. sc. Dragan Solić.

Tijekom rasprave i odgovaranja na pitanja panelisti su iznijeli određene aktualnosti u sektoru te prijedloge za njegov daljnji razvoj.

Doc. dr. sc. Zdravko Barać istaknuo je ukratko sve mjere koje u posljednjih nekoliko godina kreira Ministarstvo poljoprivrede za sektor ovčarstva i kozarstva u Republici Hrvatskoj. Osvrnuo se posebno na uspješno proveden Programa obnove narušenog proizvodnog potencijala u sektoru proizvodnje kravlje, ovčje i kozje mlijeka te najavio vrlo sličan program za obnovu narušenog proizvodnog potencijala u sektoru proizvodnje ovčje i kozje mesa, putem kojeg će se osigurati sredstva za one uzgajivače koji u idućim godinama žele povećavati obujam proizvodnje na njihovim gospodarstvima.

Željka Gudelj Velaga, dipl. ing. agr. istaknula je sve mogućnosti koje stoje na raspolaganju u Nacionalnom strateškom planu zajedničke poljoprivredne politike te naglasila da se u Ministarstvu poljoprivrede razmatraju mogućnosti raspisivanja sektorskih natječaja za investicije po pojedinim sektorima, čime bi naravno bio obuhvaćen i sektor ovčarstva i kozarstva.

Tomislav Vidas je naglasio da Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza, osim što obavlja svoju primarnu zadaću – provedbu uzgojnih programa za sve pasmine ovaca i koza u Republici Hrvatskoj, ujedno nastoji doprinjeti boljem položaju uzgajivača ovaca i koza kroz informiranje te zastupanje stajališta uzgajivača ovaca i koza pri tijelima koja formiraju tijela državne ili lokalne uprave i u kojima se donose odluke od značaja za sektor ovčarstva i kozarstva.

Prof. dr. sc. Boro Mioč naglasio je da je nezadovoljan položajem ovčarstva i kozarstva, a naročito da je zabrinut zbog značajnijeg pada otkupljenog ovčje i kozje mlijeka te da svi zajedno trebamo predlagati mjere i donositi odluke kako i na koji način preokrenuti negativne trendove.

Dr. sc. Drago Solić osvrnuo se na poteškoće s kojima se HAPIH susreće u provedbi uzgojnih programa (nevoljnost uzgajivača za vođenje administrativnog

dijela), ali i činjenicu da je došlo do sveukupnog pada broja ovaca i koza u RH, a onda srazmjerno tome i do pada broja uzgojno valjanih grla.

Iz publike je postavljeno nekoliko pitanja, a najčešće se moglo čuti da je iznos po grlu u proizvodno vezanim plaćanjima izrazito nizak te da značajan broj uzgajivača uopće nije koristio ovu vrstu potpore, na što su iz Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva odgovorili da će napraviti analizu i utvrditi razloge malog broja zahtjeva za ovu potporu te razloge za odbijanje kod onih čiji zahtjevi za potporom nisu prihvaćeni.

Također, izrazili su nezadovoljstvo da se redovito u vrijeme njihove najveće ponude janjetine na tržištu (oko Uskrsa) pojavljuje jako puno janjetine iz drugih država, na što im je odgovoreno da bi trebali razmisliti o osnivanju proizvođačke organizacije, ali i sektorske organizacije na razini države putem kojih se mogu kreirati i mjere kojima bi se štitili od konkurencije na tržištu, ali i bolje uredili svoje odnose s kupcima njihove janjadi.

Kao i inače na sličnim skupovima u posljednjih godinu dana, istaknuli su svoje nezadovoljstvo s prevelikim administriranjem u sustavu potpora, ističući svoju prezauzetost i nemogućnost praćenja administrativnih zahtjeva koje se stavljaju pred njih na što im je odgovoreno da će se, pored ostalog, i značajna administrativna rasterećenja poljoprivrednih proizvođača naći već u idućim izmjenama Nacionalnog strateškog plana RH ZPP 2023.-2027.

Zaključno su uzgajivači pozdravili ovakav način komunikaciju te poželjeli da se održavanje ovakve rasprave o sektoru ovčarstva i kozarstva održi svake godine tijekom Jesenskog međunarodnog bjelovarskog sajma.

22. IZLOŽBA PAŠKE OVCE I PAŠKOG SIRA

Dana 21. lipnja 2024 .godine, održana je u Novalji 22. Izložba paške ovce i Paškoga sira koju su pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede i Grada Novalje organizirali Udruga ovčara i proizvođača paškog sira Grada Novalje „Zaglava“, Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza i Udruga proizvođača paškog sira otoka Paga.

Doc. dr. sc. Zdravko Barač, ravnatelj Uprave za stočarstvo i kvalitetu hrane u Ministarstvu poljoprivrede, i izaslanik podpredsjednika Vlade Republike Hrvatske i ministra poljoprivrede Josipa Dabre naglasio je kako je promocija kvalitete autohtonih proizvoda bitna te je istaknuo zadovoljstvo činjenicom da su na otoku Pagu tri proizvoda zaštićena europskom oznakom izvornosti, Paška janjetina-ZOI, Paški sir-ZOI i Paška sol-ZOI. Naglasio je i da Ministarstvo poljoprivrede podupire održavanje manifestacija ovakvog tipa iz više razloga. Prvi od njih je što se na njima promoviraju rezultati nacionalnih uzgojnih programa u stočarstvu, čiju provedbu Ministarstvo financijski podupire putem potpora uzgojnim udruženjima. Razlog zašto Ministarstvo podupire ovakav tip manifestacija je i što su one mjesto predstavljanja naših tradicijskih, autohtonih proizvoda, a paško ovčarstvo u tom segmentu hrvatskog stočarstva i hrvatske gastro ponude zauzima posebno mjesto.

Svojim stručnim angažmanom ovogodišnju manifestaciju su podržali savjetnica ravnateljice HAPIH-a dr. sc. Marija Špehar, rukovoditeljica područnog ureda Zadarske županije iz Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu Dolores Barač, dipl. ing., prof. dr. sc. Boro Mioč, prof. dr. sc. Ante Kasap s Agronomskog fakulteta u Zagrebu, predsjednica Udruge proizvođača paškog sira otoka Paga Martina Pernar-Škunca, predsjednik Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza Tomislav Vidas i mnogi drugi.

Prilikom svečanog otvaranja manifestacije, domaćin izložbe, predsjednik Udruge ovčara i proizvođača paškog sira Grada Novalje „Zaglava“ Marko Škunca naglasio je važnost zajedničke suradnje svih spomenutih udruga i ključnu podršku institucija kako bi se ista kvalitetno održala i zadržala dosadašnju prepoznatljivost. Gradonačelnik Grada Novalje Ivan Dabo istaknuo je važnost ove manifestacije, kako za grad tako i za cjelokupno paško ovčarstvo.

Uz izlagače ovaca koji sa svojim stadima sudjeluju u provedbi uzgojnog programa (matična stada) degustaciju sireva omogućili su brojni otočki sirari: Paška Sirana d.d. Pag, MIH sirana Kolan, OPG Vidas, Novalja, OPG Zubović, Kolan, Sirana Gligora d.o.o. Kolan, OPG Oštarić Kolan, OPG Čemeljić, Kolan.

Stručno povjerenstvo za ocjenu izložbenih grla odlučilo je da nagrada za najbolju kolekciju ovaca na izložbi pripada Josipu Fabijaniću, nagrada za najboljeg ovna Renciju Fabijaniću, a šampionskim grlom ovogodišnje izložbe proglašen je ovan uzgajivača Dubravka Pernjaka iz Kolana.

STOČARSKA IZLOŽBA U SKLOPU MANIFESTACIJE JESEN U LICI

U Gospiću je 5. listopada 2024. godine, u sklopu manifestacije „Jesen u Lici“ održana tradicionalna stočarska izložba. Organizator izložbe je bila Ličko-senjska županija, pokrovitelj Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, a suorganizatori Centar za stočarstvo Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu (HAPIH) i uzgojna udruženja – Udruga uzgajivača buše i Udruga uzgajivača ovaca 'Lika', članica Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza.

U sklopu ove stočarske izložbe održan je 10. Kup mladih uzgajivača (Bambino kup), 5. Državna izložba buše i 14. Izložba ličke pramenke.

Na otvorenju stočarske izložbe u subotu, pozdravne riječi uputili su izaslanik ministra poljoprivrede, šumarstva i ribarstva doc. dr. sc. Zdravko Barač, ravnatelj Uprave za stočarstvo i kvalitetu hrane, koji je otvorio izložbu, izv. prof. dr. sc. Krunoslav Karalić, v. d. ravnatelja HAPIH-a te Jasna Orešković Brkljačić, struč. spec. oec., zamjenica župana Ličko-senjske županije.

Na 14. izložbi ličke pramenke sudjelovalo je 28 grla u sedam kolekcija. Odabir grla obavili se djelatnici Centra za stočarstvo HAPIH-a (Područni ured Gospić) i predstavnici Udruge uzgajivača ovaca 'Lika'. Šampionskim grlom izložbe proglašen je ovan HR 232926881, uzgajivača Milana Kneževića.

Najbolje ocijenjene kolekcije ovaca: 1. mjesto pripalo je uzgajivaču Zdeni Ramljaku, 2. mjesto uzgajivaču Jovi Žigiću dok je 3. mjesto osvojio uzgajivač Nikica Baričević.

Najbolje ocijenjeni ovnovi: 1. mjesto pripalo je uzgajivačici Barbari Kučan, 2. mjesto uzgajivaču Josipu Mandekiću dok je 3. mjesto osvojila uzgajivačica Katica Obučina.

26. SAVJETOVANJE UZGAJIVAČA OVACA I KOZA I 25. IZLOŽBA HRVATSKIH OVČJIH I KOZJIH SIREVA

Dvadesetšesto savjetovanje uzgajivača ovaca i koza dvadesetpeta izložba hrvatskih ovčjih i kozjih sireva održani su u Opatiji, 28. i 29. listopada 2024. godine. Kao i prethodnih godina sudionici su mogli odslušati niz predavanja koja su održali stručnjaci s Agronomskog fakulteta u Zagrebu, Veterinarskog fakulteta u Zagrebu, Fakulteta agrobiotehničkih znanosti iz Osijeka, kao i organizatora Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza i Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu – HAPIH. Održana je i panel rasprava na uvijek aktualnu temu o budućim izgledima ovčarstva i kozarstva u Republici Hrvatskoj. Pokrovitelji ovogodišnjeg Savjetovanja i Izložbe sireva bili su Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva – MPŠR i Centar za poljoprivredu i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije.

Program Savjetovanja se svake godine dogovara u suradnji sa uzgajivačima, kako putem tijela Saveza, tako i putem postavljenih pitanja uredništvu Ovčarsko-kozarskog lista, pa na taj način uzgajivači ovaca i koza aktivno sudjeluju u odabiru tema predavanja koja su po njima od najvažnijeg interesa za uspješnost njihove proizvodnje. Iz tog razloga ne čudi i ove godine veliki odaziv uzgajivača, tako da je u radu Savjetovanja sudjelovalo oko 150 aktivnih sudionika.

Savjetovanje nije mjesto na kojem se samo putem predavanja želi prenijeti znanje uzgajivačima, već je naglasak dan na vremenu između predavanja kada sudionici međusobno izmjenjuju iskustva, te razgovaraju sa predavačima o problemima koji se javljaju u njihovom stadu, vezanima uz hranidbu, reprodukciju, bolesti, proizvodnju mesa, mlijeka i sira.

Savjetovanje se još jednom potvrdilo kao središnje mjesto godišnjeg okupljanja sudionika ovčarske i kozarske proizvodnje u RH, mjesto razmjene iskustava i stjecanja novih znanja, čija primjena pridonosi kvalitetnijoj i ekonomičnijoj proizvodnji.

Kao i ranijih godina u pokroviteljstvo ove manifestacije su se uključili Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva i županija domaćin ovogodišnjeg savjetovanja, Primorsko-goranska županija.

Prilikom otvorenja skupa pozdravne riječi uputili su predsjednik Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza **Tomislav Vidas**, v.d. ravnatelja HAPIH-a **izv. prof. dr. sc. Krunoslav Karalić**, **Mladen Brajan**, **dipl. ing.** u ime Primorsko-goranske županije te izaslanik ministra poljoprivrede i ravnatelj Uprave za stočarstvo i kvalitetu hrane u Ministarstvu poljoprivrede **doc. dr. sc. Zdravko Barać** koji je ujedno i otvorio Savjetovanje.

Niz stručnih predavanja i panel rasprava

Sudionici savjetovanja su imali mogućnost tijekom dvodnevno savjetovanja odslušati niz interesantnih i stručno aktualnih predavanja, a sva izlaganja, koja su održali naši vodeći stručnjaci iz različitih područja ovčarske i kozarske proizvodnje, objavljena su u Zborniku predavanja. Predstavljena su slijedeća predavanja:

- **Prof. dr. sc. Zoran Grgić:** Mogućnosti i ograničenja razvoja ovčarstva i kozarstva u Hrvatskoj – agroekonomski pogled
- **Dr. Zdenko Ivkić:** Aktivnosti HAPIH-a u sektoru ovčarstva i kozarstva Republike Hrvatske
- **Prof. dr. sc. Boro Mioč:** Utjecaj stresa na proizvodnju i kvalitetu ovčjeg i kozjeg mlijeka
- **Prof. dr. sc. Goran Kiš:** Utjecaj hranidbe na kemijski sastav mlijeka; proteini vs. mliječna mast
- **Prof. dr. sc. Velimir Sušić:** Duljina laktacije – izazov u upravljanju proizvodnošću stada ovaca i koza
- **Prof. dr. sc. Josip Leto:** Proizvodnja voluminozne krme u novim klimatskim okolnostima
- **Prof. dr. sc. Antun Kostelić:** Utjecaj klimatskih promjena na zdravlje i proizvodnost ovaca i koza
- **Izv. prof. dr. sc. Ante Kasap:** Prosudba genetskog potencijala u stadima mliječnih koza – savjeti za uspješan odabir
- **Dr. sc. Marija Špehar:** Selekcija mliječnih pasmina ovaca koristeći uzgojne vrijednosti
- **Prof. dr. sc. Samir Kalit:** Pogreške u okusu mliječnih proizvoda
- **Prof. dr. sc. Zvonko Antunović:** Ekološko ovčarstvo i kozarstvo
- **Prof. dr. sc. Albert Marinculić:** Što moramo znati o bolestima ovaca i koza uzrokovanih praživotinjama?

Prvog dana savjetovanja održana je i **panel rasprava na temu „Stanje i budući izgledi ovčarstva i kozarstva u RH“** na kojoj su pod moderiranjem Tatjane Sinković, dipl. ing. iz Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva svoje stavove iznijeli predstavnici MPŠR, HAPIH-a, Agronomskog fakulteta iz Zagreba i Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza. Nakon iznošenja stajališta sudionika panel rasprave u dosta živu raspravu uključili i uzgajivači ovaca i koza, pri čemu je najveći naglasak stavljen na brojne probleme s kojima se uzgajivači susreću u svakodnevnom radu poput nedostatka dovoljnih površina poljoprivrednog zemljišta, štete od zvjери, nedostatak klaoničkih kapaciteta, preveliki administrativni zahtjevi pri ostvarivanju potpora i dr.

Panelisti su bili **doc. dr. sc. Zdravko Barać** i **Silvio Šimon** (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva), **Tomislav Vidas** (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza), **prof. dr. sc. Boro Mioč** i **prof. dr. sc. Zoran Grgić** (Agronomski fakultet Zagreb) te dr. sc. Dragan Solić (Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu) koji su odgovarali na pitanja nazočnih uzgajivača i uzgajivača te moderatorice panela **Tatjane Sinković, dipl. ing. agr.**

Panel raspravi prethodilo je uvodno izlaganje „Mogućnosti i ograničenja razvoja ovčarstva i kozarstva u Hrvatskoj – agroekonomski pogled“ u kojem je navedeno stanje, izazovi i strategije za poboljšanje ovčarstva i kozarstva u EU, te mogućnosti i budući izgledi ovčarstva i kozarstva u Hrvatskoj. Zaključak ovog izlaganja je da osim promocije funkcionalnih svojstava ovčjih i kozjih proizvoda i izravne potpore uzgajivačima, potrebna su sustavna ulaganja u istraživanja, savjetodavni rad i organizaciju tržišta za ozbiljnije unaprjeđenje i sinergijsko djelovanje EU strategije na razvoj našeg ovčarstva i kozarstva.

25. Izložba potvrdila iznimno visoku kvalitetu hrvatskih ovčjih i kozjih sireva

“Črni bodul” OPG-a Magriž i “Svježi sir u vosku s biberom i mješavinom začina” OPG-a Moravec – ovogodišnji su šampioni ocjenjivanja proizvoda od ovčjeg i kozjeg mlijeka, provedenog u sklopu 25. izložbe hrvatskih ovčjih i kozjih sireva. Rezime je to ocjenjivanja na kojem su se bodovali izgled, boja, presjek, konzistencija, miris i okus 16 proizvoda od ovčjeg i 54 od kozjeg mlijeka, a ukupno 59 sireva, četiri fermentiranih mlijeka (jogurta i kefira), šest sirnih namaza i jedna maslac. Među ovogodišnjim kandidatima za medalje bilo je 33 proizvoda s različitim dodatcima kao što su primjerice sušeno povrće, tartufi, orahov list i dr.

Respektabilan broj prijavljenih uzoraka, kojih je ove godine bilo 70, senzorski je ocjenjivao panel vrsnih stručnjaka s Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, s pridruženim ocjenjivačima iz HAPIH-a i OV-KO SAVEZA.

Predsjednik ocjenjivačkog povjerenstva prof. dr. sc. Samir Kalit, je predstavljajući rezultate i dojmove ocjenjivanja istaknuo vrlo visoku kvalitetu pristiglih mliječnih proizvoda od kojih je više od četvrtine (26 posto) zaslužilo zlatnu plaketu!

„Ovime hoću reći da ovčari i kozari nisu hobi-sirari. To su ljudi koji ovdje dolaze dugi niz godina učiti i svoj proizvode prodaju na tržištu, dakle rade za kupca i to se vidi na proizvodima. Treba naglasiti da je bilo čak pet kandidata za šampiona koje smo morali dodatno ocjenjivati da možemo izdvojiti nešto posebno“, istaknuo je predsjednik ocjenjivačkog povjerenstva i dodao kako uvijek ima prostora za napredak osobito kod novih proizvođača.

To je upravo i cilj ovoga ocjenjivanja koje osim natjecateljske dimenzije, dodjele nagrada (ove godine 18 zlatnih, 23 srebrna i 12 brončanih odličja), ima i edukativnu dimenziju kojom se nastoji ukazati na mogućnosti unaprjeđenja proizvoda odnosno načine za daljnje pomake u podizanju kvalitete.

Tako je s velikim zanimanjem praćeno i predavanje profesora Kalita u kojem je analizirao najčešće greške u ciklusu proizvodnje, a koje rezultiraju senzornim nedostacima finalnog proizvoda.

UPRAVNI ODBOR I SKUPŠTINA DONIJELI ZAKLJUČKE I ODLUKE ZA DALJNJE UNAPRJEĐIVANJE RADA SAVEZA

Dana 27. listopada 2024. u Opatiji, održana je sjednica Upravnog odbora, a dan kasnije, 28.10. 2024. i Skupština Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza.

Sjednica upravnog odbora

Upravni odbor Saveza održao je sjednicu 27. 10. 2024. u Opatiji na kojoj je donio niz važnih zaključaka i odluka za daljnji rad Saveza.

Prihvaćeni su prijedlozi godišnjih izvješća predsjednika i glavne tajnice Saveza, kao i prijedlozi financijskog izvješća za 2023. godinu te prijedlozi Plana rada i Financijskog plana za 2025. godinu. Svi su dokumenti usvojeni jednoglasno sa zaključkom da se upućuju Skupštini Saveza na raspravu i usvajanje.

Upravni odbor je i donio odluku o tome da članarina za pojedinačne članove iznosi 40 eura, pri čemu bi svaki pojedinačni član dobio 6 izdanja Ovčarsko-kozarskog lista (i u tiskanom izdanju na kućnu adresu te u digitalnom obliku na e-mail adresu), zatim, pojedinačni član će na kućnu adresu dobiti i tiskano izdanje godišnjeg izvješća Saveza, 10% popusta na cijenu zootehničkog certifikata i 20% popusta na cijenu kotizacije za sudjelovanje na godišnjem savjetovanju uzgajivača ovaca i koza).

Upravni odbor je na sjednici usvojio i prijedlog izmjena i dopuna Statuta Saveza te ga uputio Skupštini na usvajanje.

Skupština saveza

Skupština Saveza održana je 28.10.2024. u Opatiji na završetku prvog dana 26. savjetovanja uzgajivača ovaca i koza. Donosimo najznačajnije zaključke i odluke Skupštine.

Izvešće o radu Saveza u proteklom jednogodišnjem razdoblju

Izvešće o radu Saveza predstavio je predsjednik Tomislav Vidas, koji je u svom izlaganju istaknuo kako je Savez svojim radom tijekom prošle godine ispunjavao statutarne ciljeve. Naveo je ulogu Saveza u provedbi uzgojnih programa, izdavanju publikacija kojima se informira članstvo o radu Saveza (Godišnje izvješće Saveza, Ovčarsko-kozarski list, potpuno redizajnirana web stranica Saveza), ali i novostima u sektoru ovčarstva i kozarstva te organizaciji manifestacija (savjetovanje uzgajivača ovaca i koza, izložbe ovčjih i kozjih sireva, izložbe ovaca i koza, panel rasprave) i dr. Izveštaj o radu Saveza Skupština je prihvatila jednoglasno.

Pregled provedbi uzgojnih programa u ovčarstvu i kozarstvu Republike Hrvatske

Glavna tajnica je predstavila aktivnosti Saveza u provedbi uzgojnih programa u ovčarstvu i kozarstvu RH pri čemu je istaknula da je Savez aktivno i kontinuirano nastavio s provedbom uzgojnih programa u populacijama ovaca i koza u RH, a sukladno ovlaštenju kojeg je dobio od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Uzgojno-seleksijski rad kao i dosadašnjih godina provodio se u suradnji s Hrvatskom agencijom za poljoprivredu i hranu (HAPIH) kroz kontrolu proizvodnih osobina, kontrolu mliječnosti (ICAR), kontrolu reproduktivnih osobina i kroz provedbu performance testa u field uvjetima. Glavna tajnica je u

svom izvješčaju istaknula da je Savez i ovo godine pripremio Godišnje izvješće u kojem su ukratko predstavljene rezultati provedbe uzgojnih programa po pasminama ovaca i koza. Također istaknula je i da se u Republici Hrvatskoj uzgaja oko 550.000 rasplodnih ovaca, a uzgojno selekcijski rad u 2023. godini provodio se u populaciji od 37.417 grla kod 422 uzgajivača. U Republici Hrvatskoj uzgaja se oko 65.000 rasplodnih koza, a uzgojno selekcijski rad u 2023. godini provodio se u populaciji od 7.804 grla kod 102 uzgajivača.

Skupština je jednoglasno usvojila izvješće te zaključila kako je potrebno čim prije organizirati sastanak na ove teme na kojem će pored predstavnika Saveza prisustvovati predstavnici HAPIH-a i predstavnici udruga kod kojih je zabilježen pad broja uzgojno valjanih ovaca ili koza.

Izvješće o radu glavne tajnice Saveza

Glavna tajnica Saveza Doreta Barać predstavila je izvješće o svom radu od protekle Skupštine. Nabrojala je sve aktivnosti na kojima je radila te je naglasila da je njezin cjelokupni angažman bio, u skladu sa Statutom Saveza, usmjeren ka redovitom, normalnom funkcioniranju Saveza vodeći računa da poduzete aktivnosti za sobom nose unaprijeđenje rada i daljnji razvoj. Posebno je iz svojih aktivnosti izdvojila slijedeće: sukladno statutu Saveza obavila je sve potrebne radnje i radne materijale za održavanje sveukupno 2 sjednice Upravnog odbora te sudjelovala u kreiranju dnevnog reda i pripremi materijala za sjednicu Skupštine u Opatiji; publicirano je Godišnje izvješće Saveza za 2023. godinu, u kojem su na kratak i pregledan način prezentirane sve aktivnosti Saveza; sudjelovala je u kreiranju i publiciranju 6 izdanja „Ovčarsko-kozarskog lista“ koji je ujedno i glasilo Saveza, vodeći računa o tome da uvodne stranice časopisa redovite poprate sve aktivnost Saveza; uz časopis, surađivala je i u izdavanju podliska „Uzgoj i selekcija ovaca i koza“, koji izlazi u sklopu „Ovčarsko-kozarskog lista“; aktivno je bila uključena u organizaciju Državne izložbe ovaca i koza u Gudovcu te u organizaciju lokalnih izložbi ovaca i koza održanih u Novalji i u Gospiću; aktivno je bila uključena u organizaciju 26. savjetovanja uzgajivača ovaca i koza u Hno prihvaćeno.

Izvješće predsjednice Nadzornog odbora

Predsjednik Nadzornog odbora, Marko Škunca, dao je izvješće o radu Nadzornog odbora u kojem je istaknuto da Nadzorni odbor nije uočio nepravilnosti u funkcioniranju bilo kojeg tijela Saveza tijekom razdoblja od prošle sjednice Skupštine Saveza. Izvješće o radu Nadzornog odbora je jednoglasno prihvaćeno.

Financijska izvješća saveza i Plan rada za 2024. godinu

Istaknuto su pozitivni financijski rezultati za 2023. kao i za tekuću 2024. godinu te je predsjednik Saveza predložio Program rada Saveza za iduće jednogodišnje razdoblje naglasivši da će Savez i dalje obavljati sve glavne djelatnosti: 1) provedba uzgojnih programa; 2) izdavanje uzgojne dokumentacije; 3) izdavačka djelatnost – priručnici, Ovčarsko kozarski list, Godišnje izvješće; 4) edukativne aktivnosti – organiziranje savjetovanja i predavanja za uzgajivače; 5) promotivne aktivnosti – organiziranje izložbi ovaca i koza, ovčjih i kozjih sireva i dr. Također, predsjednik je iznio da je planirano s početkom 2025. godine zapošljavanje osobe na radnom mjestu izvršnog direktora u Savezu. Uz Plan rada iznio je i prijedlog pratećeg Financijskog plana za 2025. godinu koji bi trebao biti dostatan za izvršenje svih planiranih aktivnosti. Skupština je jednoglasno usvojila Financijsko izvješće za 2023. godinu; jednoglasno je usvojen i Plan rada i financijski plan za 2025. godinu. Informacija o financijskom stanju u dosadašnjem dijelu 2024. godine je primljena na znanje, uz isticanje zadovoljstva da Savez i ove godine odgovorno upravlja financijama sukladno predviđenom Planu rada i Financijskom planu za 2024. godinu.

Usvajanje novog statuta Saveza

Predsjednik Saveza Tomislav Vidas predstavio je prijedlog izmjena i dopuna Statuta:

- U Statutu Saveza se nadopunjava dio gdje su pobrojane aktivnosti Upravnog odbora Saveza, i to dijelom koji se odnosi na bolje uređenje tržišta uzgojno valjanim grlima, te boljim uređenjem tržišta glavnih proizvoda ovčarstva i kozarstva – mesa i mlijeka.
- Pozicija glavnog tajnika se briše, a uvodi pozicija izvršnog direktora Saveza. Prijedlog je u skladu sa stvarnim ustrojem Saveza, gdje su operativne i

izvršne zadaće povjerene jednom od zaposlenika, te je puno primjereniji naziv – izvršni direktor Saveza.

- U prijedlogu izmjena Statuta bolje je opisana Stručna služba Saveza, na način da se definira na kojim poslovima se angažiraju vanjski stručni suradnici te kojom vrstom ugovora se definiraju odnosi između Saveza i angažiranog stručnjaka.

Nakon provedene rasprave, jednoglasno je usvojen prijedlog izmjena i dopuna statuta Saveza.

Izdavačke aktivnosti Saveza i web stranica

Ovčarsko-kozarski list postaje sastavni dio ponude za pojedinačne članove Saveza. Tijekom 2025. godine planira se publiciranje 6 izdanja Ovčarsko-kozarskog lista. Udruge članice i pojedinačni članovi slobodni su obratiti se putem maila savez@ovce-koze.hr i predlagati teme koje će se obrađivati u časopisu.

Savez će i u 2025. publicirati godišnje izvješće o svim provedenim aktivnostima. Naglašeno je da je Savez ove godine u potpunosti redizajnirao svoju web stranicu, koja je sada sadržajno preglednija i informativnija, a grafički daleko atraktivnija.

Manifestacije u 2025. godini

Zaključeno je da se, uz potporu Saveza, nastavi s održavanjem izložbi ovaca i koza u Novalji, Gospiću i Gudovcu. Dobrodošla je organizacija lokalnih izložbi ovaca i koza i ovčjih i kozjih sireva zaduženi su Upravni odbor i Stručna služba za utvrđivanje interesa jedinica lokalne i regionalne samouprave da budu pokrovitelji i tek nakon toga će se u konačnici odrediti mjesto Savjetovanja.

Po pitanju održavanja 27. savjetovanja uzgajivača ovaca i koza i 26. izložbe hrvatskih ovčjih i kozjih sireva zaduženi su Upravni odbor i Stručna služba za utvrđivanje interesa jedinica lokalne i regionalne samouprave da budu pokrovitelji i tek nakon toga će se u konačnici odrediti mjesto Savjetovanja.

Izbor jednog člana Upravnog odbora

Gospodin Franko Cetina je podnio ostavku na mjesto člana Upravnog odbora, opravdavajući to osobnim razlozima.

Na prijedlog Upravnog odbora, Skupština je jednoglasno za novog člana Upravnog odbora izabrala Vedrana Macana, predsjednika udruge uzgajivača istarske ovce u Istarskoj županiji „Istrijanka“.

Odluka o ućlanjivanju Saveza u Međunarodni kozarski savez (International Goat Association – IGA)

Sukladno statutu Saveza (članak 62.) o svakom ućlanjivanju Saveza u bilo koju asocijaciju odluku donosi Skupština. IGA je globalna mreža ljudi i organizacija koje povezuju istraživanje i proizvodnju razmjenom informacija, iskustava i najboljih praksi. IGA zagovara socijalno pravednu, ekološki prihvatljivu i ekonomski održivu proizvodnju u kozarstvu.

Skupština je jednoglasno donijela odluku o ućlanjivanju Saveza u međunarodnu kozarsku asocijaciju.

POSTANI ČLAN

Od 4. 12. 2024. otvorena je mogućnost pristupanja u članstvo Saveza i pojedinačnim članovima. Naime, uz udruge članice Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza, od 2024. godine, temeljem Statuta Saveza, uvodi se i kategorija pojedinačnog člana, pri čemu članovima mogu postati i uzgajivači ovaca i koza, bez obzira jesu li fizičke ili pravne osobe, i bez obzira jesu li ili ne istovremeno i članovi neke od udruga članica Saveza.

Vaše pristupanje u članstvo je od iznimne važnosti za obavljanje aktivnosti našeg i vašeg Saveza i to prvenstveno zbog toga što nam je iznimno važna brojčana podrška naših uzgajivača ovaca i koza. Sa svakim novim članom imamo veću pregovaračku snagu prilikom komunikacije sa svim važnim institucijama u kojima se donose odluke od važnosti za sektor ovčarstva i kozarstva u Republici Hrvatskoj. Vaša podrška nam omogućava da naš Savez nastavi podržavati sve aktivnosti u svezi ovčarstva i kozarstva u Republici Hrvatskoj te kako bismo nastavili s pružanjem stručnih i tehničkih informacija kao i organiziranjem raznih ovčarsko-kozarskih događanja.

Pojedinačni članovi ostvaruju niz pogodnosti:

- Svih 6 izdanja Ovčarsko-kozarskog lista (tiskano izdanje, isporuka poštom na adresu navedenu u pristupnici) u razdoblju od 12 mjeseci od dana evidentiranja plaćanja članarine;
- Svih 6 izdanja Ovčarsko-kozarskog lista u digitalnom formatu (pdf), isporuka na elektroničku adresu (e-mail) navedenu u pristupnici, u razdoblju od 12 mjeseci od dana evidentiranja plaćanja članarine;
- Zaprimanje dvotjednog e-Newslettera Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza o svim najvažnijim vijestima iz sektora ovčarstva i kozarstva kojeg šaljemo na e-mail adresu navedenu u pristupnici;
- Zaprimanje Godišnjeg izvješća Saveza (tiskano izdanje, isporuka poštom na adresu navedenu u pristupnici);
- Popust u iznosu od 20% na kotizaciju za prisustvovanje godišnjem savjetovanju uzgajivača ovaca i koza;
- Popust u iznosu od 10% na cijenu izdavanja zootehničkih certifikata (rodovnika) za ovce i koze.

Kako postati član

O tome kako postati član, pristupnica te kako platiti članarinu više na poveznici: <https://ovce-koze.hr/savez/pojedinacno-clanstvo/>

IZDAVANJE UZGOJNE DOKUMENTACIJE

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza i Hrvatska agencija za poljoprivredu hranu (HAPIH), 6. rujna 2019., potpisali su Ugovor o provedbi specifičnih tehničkih aktivnosti u upravljanju uzgojnim programima za sve pasmine ovaca i koza u Republici Hrvatskoj.

Ugovorom o provedbi svih aktivnosti navedenih u uzgojnim programima vezanim uz vođenje matičnih knjiga, pripremu izdavanja zootehničkog certifikata, uspostava i vođenje baze podataka i sl., definirani su odnosi HAPIH-a i Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza u području provedbe uzgojnih programa, pa tako i po pitanju izdavanja uzgojnih certifikata i prema tom Ugovoru Savez ispisiuje, ovjerava i izdaje uzgojne certifikate za sve pasmine ovaca i koza, te ih dostavlja uzgajivaču. Poslovi izdavanja i naplate uzgojnih certifikata su prihod Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza

Uzgojni certifikat se izdaje za grla čiste pasmine upisane u Matičnu knjigu, koja su obuhvaćena uzgojno selekcijskim radom i čiji su djedovi i bake upisani u matičnu knjigu iste pasmine. Za poznate pretke upisuju se proizvodne karakteristike.

PROCEDURA ZA IZDAVANJE UZGOJNIH CERTIFIKATA

Zahtjev za uzgojnim certifikatom podnosi uzgajivač u Područnom uredu Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu na za to propisanom obrascu.

Uzgajivaču koji podnosi zahtjev za uzgojnim certifikatom djelatnik Područnog ureda HAPIH-a koji zaprima zahtjev dužan je dati potrebne podatke Saveza kako bi uzgajivač mogao izvršiti uplatu za izdavanje uzgojnog certifikata. Nakon vidljive uplate na žiro-računu Saveza, podnositelju zahtjeva će na adresu koju je naveo na zahtjevu biti dostavljen uzgojni certifikat.

Cijena izdavanja uzgojnog certifikata iznosi 8 EUR. Savez nije obveznik poreza na dodanu vrijednost po članku 6.3 Zakona o PDV-u pa se isti ne obračunava na uslugu.

Prilikom prijenosa vlasništva određenog uzgojno valjanog grla, s jednog uzgajivača na drugog unutar Matične knjige, moguće isključivo uz posjedovanje uzgojnog certifikata izdanog sukladno prethodno opisanoj proceduri.

 "Vrijednost proizvodnih uzgojnih i testiranih uzgojnih vrijednosti koji su iskazani u ovom dokumentu, uređuju se Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu prema metodama koje propisuje ICAR (International Committee for Animal Recording)" "Zootehnički certifikat izdan je temeljem baze podataka koje su vode pri Ministarstvu poljoprivrede Republike Hrvatske"	TUMAČILKRATICA I POJMOVA Testiranje rasta i razvoja Ovce (performance test) Kontrolno vaganje u dobi od 105 dana, prosječan dnevni prirast iznosi je 284 g (12.2.2018., 105, 284 g, klasa I) Ovce prosječne proizvodnje mlijeka Laktacija-ukupan broj laktacija, prosječna dužina trajanja laktacija, prosječna proizvedena količina mlijeka kg, prosječna pomoćna količina mlijeka kg, prosječna količina mlika, prosječna količina nem kg, prosječna količina bjelancevina %, prosječna količina bjelancevina kg (4/280/577,55/496,55/3,43/16,80/3,06/15,18) Ovce plodnost Broj janjenja/broji ojanjene janjadi (4/7) Genetsko vrednovanje Prosjeka ugojne vrijednosti za svojstva mliječnosti Abas - ovo polje označava poziciju ovna u ukupnoj populaciji ovnova određene pasmine u Republici Hrvatskoj Rel - izražava se u postocima i označava količinu životinja koje su u populaciji bolje od promatrane životinje IBM - indeks bjelancevine i masti, agregatna ugojna vrijednost koja daje veću ekonomsku težinu na količinu mliječnih bjelancevina nego na količinu mliječne masti MI - ugojna vrijednost za količinu proizvedene mliječne masti (kg) u laktaciji MJ - ugojna vrijednost za količinu proizvedenih bjelancevina (kg) u laktaciji Ma - ugojna vrijednost za udjel (N) mliječne masti Mj - ugojna vrijednost za udjel (N) bjelancevina IZDAVATEL ZOOTEHNIČKOG CERTIFIKATA HRVATSKI SAVEZ UZGAJIVAČA OVACA I KOZA Ilica 101, 10000 Zagreb Tel: 01 6253 210, 023 309 048 Email: savez@ovce-koze.hr	 HRVATSKI SAVEZ UZGAJIVAČA OVACA I KOZA ZOOTEHNIČKI CERTIFIKAT ZOOTEHNIICAL CERTIFICATE
 "Vrijednost proizvodnih uzgojnih i testiranih uzgojnih vrijednosti koji su iskazani u ovom dokumentu, uređuju se Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu prema metodama koje propisuje ICAR (International Committee for Animal Recording)" "Zootehnički certifikat izdan je temeljem baze podataka koje su vode pri Ministarstvu poljoprivrede Republike Hrvatske"	TUMAČILKRATICA I POJMOVA Testiranje rasta i razvoja Jarač (performance test) Kontrolno vaganje u dobi od 105 dana, prosječan dnevni prirast iznosi je 284 g (12.2.2018., 105, 284 g, klasa I) Koza prosječne proizvodnje mlijeka Laktacija-ukupan broj laktacija, prosječna dužina trajanja laktacija, prosječna proizvedena količina mlijeka kg, prosječna pomoćna količina mlijeka kg, prosječna količina mlika, prosječna količina nem kg, prosječna količina bjelancevina %, prosječna količina bjelancevina kg (4/280/577,55/496,55/3,43/16,80/3,06/15,18) Koza plodnost Broj janjenja/broji ojanjene janjadi (4/7) Genetsko vrednovanje Prosjeka ugojne vrijednosti za svojstva mliječnosti Abas - ovo polje označava poziciju ovna u ukupnoj populaciji ovnova određene pasmine u Republici Hrvatskoj Rel - izražava se u postocima i označava količinu životinja koje su u populaciji bolje od promatrane životinje IBM - indeks bjelancevine i masti, agregatna ugojna vrijednost koja daje veću ekonomsku težinu na količinu mliječnih bjelancevina nego na količinu mliječne masti MI - ugojna vrijednost za količinu proizvedene mliječne masti (kg) u laktaciji MJ - ugojna vrijednost za količinu proizvedenih bjelancevina (kg) u laktaciji Ma - ugojna vrijednost za udjel (N) mliječne masti Mj - ugojna vrijednost za udjel (N) bjelancevina IZDAVATEL ZOOTEHNIČKOG CERTIFIKATA HRVATSKI SAVEZ UZGAJIVAČA OVACA I KOZA Ilica 101, 10000 Zagreb Tel: 01 6253 210, 023 309 048 Email: savez@ovce-koze.hr	 HRVATSKI SAVEZ UZGAJIVAČA OVACA I KOZA ZOOTEHNIČKI CERTIFIKAT ZOOTEHNIICAL CERTIFICATE

„Ovčarsko-kozarski list“ je stručni dvomjesečnik koji se bavi isključivo unaprjeđenjem uzgoja ovaca i koza, te ujedno glasilo Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza, koji je 2006. godine i inicirao osnivanje Lista.

„Ovčarsko-kozarski list“ izlazi kao dvomjesečnik (6 puta godišnje), na najmanje 36 kolor stranica, u A4 formatu, a za „Ovčarsko-kozarski list“ pišu naši vodeći stručnjaci s Agronomskog i Veterinarskog fakulteta, Hrvatskog veterinarskog instituta, kao i sami uzgajivači o temama iz različitih područja (Proizvodnja ovčjeg i kozjeg mlijeka i mesa - Sirarstvo - Hranidba ovaca i

koza - Zaštita zdravlja ovaca i koza - Ekonomika poslovanja u ovčarskoj i kozarskoj proizvodnji - Provedba uzgojno selekcijskih programa - Reportaže - Mogućnosti korištenja sredstava iz EU fondova – itd,a u sklopu časopisa redovito izlazi i podlistak „Uzgoj i selekcija ovaca i koza“ kojeg uređuje Stručna služba Saveza.

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza izdao je četiri priručnika temeljenih na izabranim člancima iz Ovčarsko – kozarskog lista, na temama koje kod uzgajivača pobuđuju najviše pozornosti i koji su besplatno dostupni na internetskoj stranici Saveza.

Prvi od priručnika izdan je pod nazivom „Zaštita zdravlja ovaca i koza“ i obrađuje različite teme iz područja zdravstvene zaštite ovaca i koza. Knjiga je sadržajno podijeljena u 5 cjelina: zaštita zdravlja i bolesti ovaca i koza, zarazne bolesti ovaca i koza, parazitarne bolesti ovaca i koza, ostale bolesti ovaca i koza, savjeti za zdravlje stada. U knjizi je opisan niz zaraznih i parazitarne bolesti, uz mnoštvo savjeta vezanih za zaštitu zdravlja stada.

Priručnik „Hranidba ovaca i koza“ drugi je u nizu priručnika, koji obrađuje različite teme iz područja hranidbe ovaca i koza. Sadržajno knjiga je podijeljena u 4 cjeline: 1. Hranidba janjadi i jaradi; 2. Krmiva u hranidbi ovaca i koza; 3. Hranidba različitih kategorija ovaca i koza; 4. Minerali, vitamini, probiotici, voda i sol u hranidbi ovaca i koza.

Priručnik „Proizvodnja ovčjih i kozjih sireva“ treći je u nizu priručnika, koji obrađuje različite teme iz područja proizvodnje ovčjih i kozjih sireva. Sadržajno knjiga je podijeljena u 3 cjeline: 1. Kvaliteta ovčjeg i kozjeg mlijeka za proizvodnju sira; 2. Tehnološki postupci u proizvodnji sira; 3. Pogreške u proizvodnji sira.

Priručnik „Uzgoj i selekcija ovaca i koza“ četvrti je u nizu priručnika koji obrađuje različite teme iz područja uzgoja i selekcije ovaca i koza. Sadržajno knjiga je podijeljena u 4 cjeline: 1. nasljeđivanje osobina; 2. Uzgojno selekcijske metode i postupci; 3. Procjena uzgojnih vrijednosti i 4. Kupnja uzgojno valjanih grla i izložbe.

UDRUGE ČLANICE SAVEZA

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza je savez udruga kojeg čine slobodno i dragovoljno udružene:

- udruge uzgajivača ovaca i/ili koza te udruge uzgajivača stoke u čijem članstvu prevladavaju uzgajivači ovaca i/ili koza, sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, a koje se udružuju radi zaštite i promicanja zajedničkih interesa i ciljeva, bez namjere stjecanja dobiti,
- fizičke i pravne osobe koje se bave uzgojem ovaca i/ili koza i koje prihvaćaju odredbe ovoga Statuta.

Udruga koja želi biti članicom Saveza, podnosi Upravnom odboru Saveza pisani zahtjev za upis udruge u članstvo Saveza. Odluku o primanju u članstvo, na prijedlog Upravnog odbora, donosi Skupština Saveza, čija je odluka konačna.

Udruga članica Saveza zadržava potpunu autonomiju i samostalna je u radu glede ostvarivanja ciljeva radi kojih je udruga osnovana. Udruge članice Saveza su ravnopravne i imaju jednaka prava i obveze u Savezu. Samo udruge članice Saveza mogu uz naziv svoje udruge isticati puni naziv Saveza.

POPIS UDRUGA ČLANICA SAVEZA	
IME UDRUGE	PREDSJEDNIK
Udruga uzgajivača paške ovce, Kolan	Branimir Čemelić
Udruga uzgajivača ovaca i koza Dubrovačko-neretvanske županije	Josip Antunović
Udruga "Ruka"	Krunoslav Čičko
Udruga uzgajivača domaćih životinja "Vidova gora", otok Brač	Tonći Franulić
Udruga uzgajivača ovaca i koza općine Unešić "Mrka"	Ana Bulat
Udruga ovčara "Škraparica" Rab	Nedjeljko Beg
Udruga ovčara i proizvođača paškog sira grada Novalje "Zaglava"	Marko Škunca
Udruga uzgajivača istarskih koza i ovaca	Franko Cetina
Udruga uzgajivača paške ovce "Rogujica" Pag	Dražan Crljenko
Udruga uzgajivača ovaca "Lika"	Zdeno Ramljak
Udruga uzgajivača ovaca Baranje "Baran"	Ankica Ursić Molnar
Udruga uzgajivača ovaca i koza Osječko-baranjske županije	Vinko Sičaja
Udruga uzgajivača ovaca i koza Vukovarsko – srijemske županije	Josip Pap
Udruga "Istrijanka"	Vedran Macan
Udruga "Pramenka" Orlec	Danijel Kućica
Udruga uzgajivača istarske koze	Gordan Šubara
Udruga ovčara Lopar	Dragan Matahlija
Udruga uzgajivača ovaca i koza "Bukovica"	Zoran Župan

TIJELA SAVEZA

Tijela Saveza, osim izvršnog direktora, sastavljena su isključivo od izabranih predstavnika udruga članica Saveza koje na taj način odlučuju o radu Saveza. Izvršni direktor je zaposlenik Saveza kojeg bira i imenuje Upravni odbor Saveza.

Tijela Saveza su:

- **Skupština** - Skupština je najviše tijelo upravljanja Savezom, a čine je predstavnici udruga članica Saveza pri čemu svaka udruga članica za svaku sjednicu Skupštine samostalno odlučuje o načinu biranja svojih predstavnika u Skupštinu Saveza (članovi Skupštine).
- **Predsjednik** - Predsjednika Saveza bira Skupština, na mandat od četiri godine i na temelju prijedloga najmanje tri udruge članice Saveza. Izabrani predsjednik ujedno je i predsjednik Upravnog odbora Saveza. Ista osoba može biti ponovo izabrana za novo mandatno razdoblje.
- **Upravni odbor** - Upravni odbor je izvršno tijelo Saveza i sastoji se od devet članova. Mandat članu Upravnog odbora traje četiri godine s mogućnošću ponovnog izbora. Predsjednik i potpredsjednici Saveza su ujedno po svom položaju i predsjednik i potpredsjednici Upravnog odbora.
- **Izvršni direktor** - Savez ima izvršnog direktora kojeg bira i imenuje Upravni odbor Saveza na mandat od četiri godine i koji svoje dužnosti obavlja profesionalno, kao zaposlenik Saveza. Ista osoba može biti ponovo izabrana za novo mandatno razdoblje.
- **Nadzorni odbor** - Nadzorni odbor ima tri člana koje bira Skupština na mandat od četiri godine, s mogućnošću ponovnog izbora. Članovi Nadzornog odbora moraju biti birani iz različitih udruga članica Saveza.

PREDSJEDNIK SAVEZA (PREDSJEDNIK UPRAVNOG ODBORA)

Tomislav Vidas (Udruga ovčara i proizvođača pašskog sira grada Novalje “Zaglava”)

POTPREDSJEDNICI SAVEZA (POTPREDSJEDNICI UPRAVNOG ODBORA)

Josip Antunović (Udruga uzgajivača ovaca i koza Dubrovačko-neretvanske županije)

Vinko Sičaja (Udruga uzgajivača ovaca i koza Osječko-baranjske županije)

OSTALI ČLANOVI UPRAVNOG ODBOR

Ankica Ursić Molnar (Udruga uzgajivača ovaca Baranje „Baran“)

Pajo Maretić (Udruga uzgajivača ovaca i koza općine Unešić „Mrka“)

Branimir Čemeljić (Udruga uzgajivača paške ovce, Kolan)

Vedran Macan (Udruga uzgajivača istarske ovce „Istrijanka“)

Željko Lučanin (Udruga uzgajivača ovaca i koza Vukovarsko-srijemske županije)

Nedjeljko Beg (Udruga ovčara „Škraparica“ Rab)

NADZORNI ODBOR

Josip Pap (Udruga uzgajivača ovaca i koza Vukovarsko-srijemske županije)

Marko Škunca (Udruga ovčara i proizvođača paškog sira grada Novalje “Zaglava”)

Oliver Pavić (Udruga uzgajivača ovaca i koza Osječko-baranjske županije)

IZVRŠNI DIREKTOR

Doc. dr. sc. Zdravko Barać

Hrvatska agencija za
poljoprivredu i hranu

Zadarska županija

Ličko-senjska
županija

Istarska županija

Grad Obrovac

Primorsko-goranska
županija

www.ovce-koze.hr

GODIŠNJE IZVJEŠĆE O PROVEDBI UZGOJNIH PROGRAMA
U OVČARSTVU I KOZARSTVU ZA 2024. GODINU

Nakladnik:
HRVATSKI SAVEZ UZGAJIVAČA OVACA I KOZA

Za nakladnika:
Tomislav Vidas, predsjednik Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza

Naklada:
1.000 primjeraka

Izvešće je izradila Stručna služba
Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza

ISSN 2459-5683

Zagreb, svibanj 2025.

HRVATSKI SAVEZ UZGAJIVAČA OVACA I KOZA

Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza osnovan je u svibnju 2005. godine i od tada djeluje kao središnje predstavničko tijelo hrvatskih uzgajivača ovaca i koza. Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza je samostalna organizacija, dragovoljno udruženih udruga uzgajivača ovaca i/ili koza, stočarskih udruga koje u svom članstvu imaju uzgajivače ovaca i koza, a koje se udružuju radi zaštite i promicanja zajedničkih gospodarskih interesa i ciljeva. Temeljni cilj Saveza je promicanje, unaprjeđivanje i razvoj ovčarske i kozarske proizvodnje. Od 2024. Savez je uveo i mogućnost pojedinačnog u članjivanja uzgajivača ovaca i koza.

Savez provodi niz aktivnosti radi unaprjeđivanja ovčarske i kozarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj: provedba uzgojnih programa, edukacija članova organiziranjem stručnih predavanja i savjetovanja na državnoj razini, a u edukativne svrhe izdaje se i stručni časopis „Ovčarsko-kozarski list“. Savez je aktivan u promicanju hrvatskog ovčarstva i kozarstva i organiziranjem stočarskih izložbi te promotivnim manifestacijama glavnih ovčarskih i kozarskih proizvoda – dani janjetine/jaretine, izložbe s ocjenjivanjem ovčjih i kozjih sireva i dr. U svim svojim aktivnostima Savez ostvaruje zapaženu suradnju s znanstvenim i stručnim institucijama.

Savez danas okuplja 18 udruga uzgajivača ovaca i koza s područja cijele Republike Hrvatske.

Jedna od važnijih aktivnosti Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza je sudjelovanje u provedbi uzgojnih programa za sve pasmine ovaca i koza u Republici Hrvatskoj, pri čemu se vodi računa o uvođenju najsuvremenijih metoda u kontrolu proizvodnih svojstava, testiranje i izračunavanje uzgojnih (genetskih) vrijednosti grla obuhvaćenih uzgojnim radom. Savez u organizaciji i provedbi uzgojno–seleksijskog rada ostvaruje usku suradnju s Ministarstvom poljoprivrede i Hrvatskom agencijom za poljoprivredu i hranu.

Od 1. siječnja 2019. godine na snazi je Zakon o uzgoju domaćih životinja kojim se osigurava provedba Uredbe (EU) 2016/1012, a kojom se regulira područje uzgojnih programa u stočarstvu. Zakon regulira i odnos uzgojnih udruženja i institucija koje imaju uvjete za provedbu tehničkih aktivnosti. Sukladno Zakonu o uzgoju domaćih životinja, do tada priznate uzgojne organizacije morale su pokrenuti postupak ishodovanja rješenja za provedbu uzgojno–seleksijskog rada i za odobravanje uzgojnih programa od strane nadležnog tijela, odnosno od strane Ministarstva poljoprivrede. Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza je dobivanjem rješenja kojim mu se priznaje status uzgojnog udruženja (od srpnja 2019. godine) i rješenja kojim mu se odobravaju uzgojni programi (od rujna 2019. godine) uspješno i u potpunosti proveo usklađivanje sa Zakonom o uzgoju domaćih životinja.

U ovim uzgojnim programima navedeni su uzgojni ciljevi, te mjere, postupci i metode za njihovo provođenje. Njihova osnovna svrha je provedba organiziranog i osmišljenog uzgojno seleksijskog rada, a s ciljem ne samo seleksijskog nego i gospodarskog napretka hrvatskog ovčarstva i kozarstva.

